

Kazdová, Eliška

Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou (Stupeň Lengyel I na Moravě)

In: Kazdová, Eliška. *Těšetice-Kyjovice. 1, Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou*. Vyd. 1. Brno: Universita J.E. Purkyně, c1984, pp. 239-280

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/122141>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

5. STARŠÍ STUPEŇ KULTURY S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU (STUPEŇ LENGYEL I NA MORAVĚ)

V uvedené kapitole je přiblížen stav osídlení Moravy ve starším stupni kultury s MMK. Údaje k jednotlivým nalezištím byly čerpány z řady dřívějších pramenů (např. Palliardi 1911; 1916; Vildomec 1928—29; Skutil 1939—40; Neustupný 1948—50; 1950) a uspořádány v souladu s nejnovějšími poznatky, k nimž se dospělo v posledních letech (např. Podborský 1970 a, b; 1973—74; 1975—76; 1979; Podborský—Vildomec 1972; Tichý 1975—76; Košťuřík 1978; 1979; 1981; Kazdová 1974; 1977—78; 1980 a).

Prvá část kapitoly (5.1) obsahuje přehled lokalit se starší MMK doplněný mapou (obr. 50). Předložený soupis sestavený z 94 nalezišť představuje první souhrnné zpracování starolengyelských sídlišť z Moravy. Zmapované doklady sledovaného období svědčí o rozsahu a hustotě osídlení.

V druhé části kapitoly (5.2) jsou předmětem studia vybrané keramické soubory z některých moravských nalezišť. Při jejich srovnávání podle zvolených kritérií se projeví větší či menší rozdíly, které mají jemný význam chronologický a v určitých případech i regionální.

Poslední část kapitoly (5.3) je věnována zpřesnění a propracování dosavadní periodizace. Rozbory keramického inventáře vyústily v množinu znaků, pomocí níž lze spolehlivě vymežit jednotlivé fáze staršího stupně MMK. Rozlišení vlastností průběžných a znaků s omezeným krátkodobým výskytem umožňuje postihnout kontinuitu a diskontinuitu mezi stanovenými časovými úseky (graficky znázorněno v podobě množinového modelu na obr. 63).

5.1 LOKALITY S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU STARŠÍHO STUPNĚ

1. Archlebov 00048, okr. Hodonín. Poloha „Maliny“. Záchraná akce narušených sídlištních objektů (Marešová 1967 II, 1—2; 1971, 75). Lengyel I (fáze Ia).
2. Bohuslavice 00649, okr. Prostějov. Poloha „Pisky“. Ojedinelé sídlištní nálezy

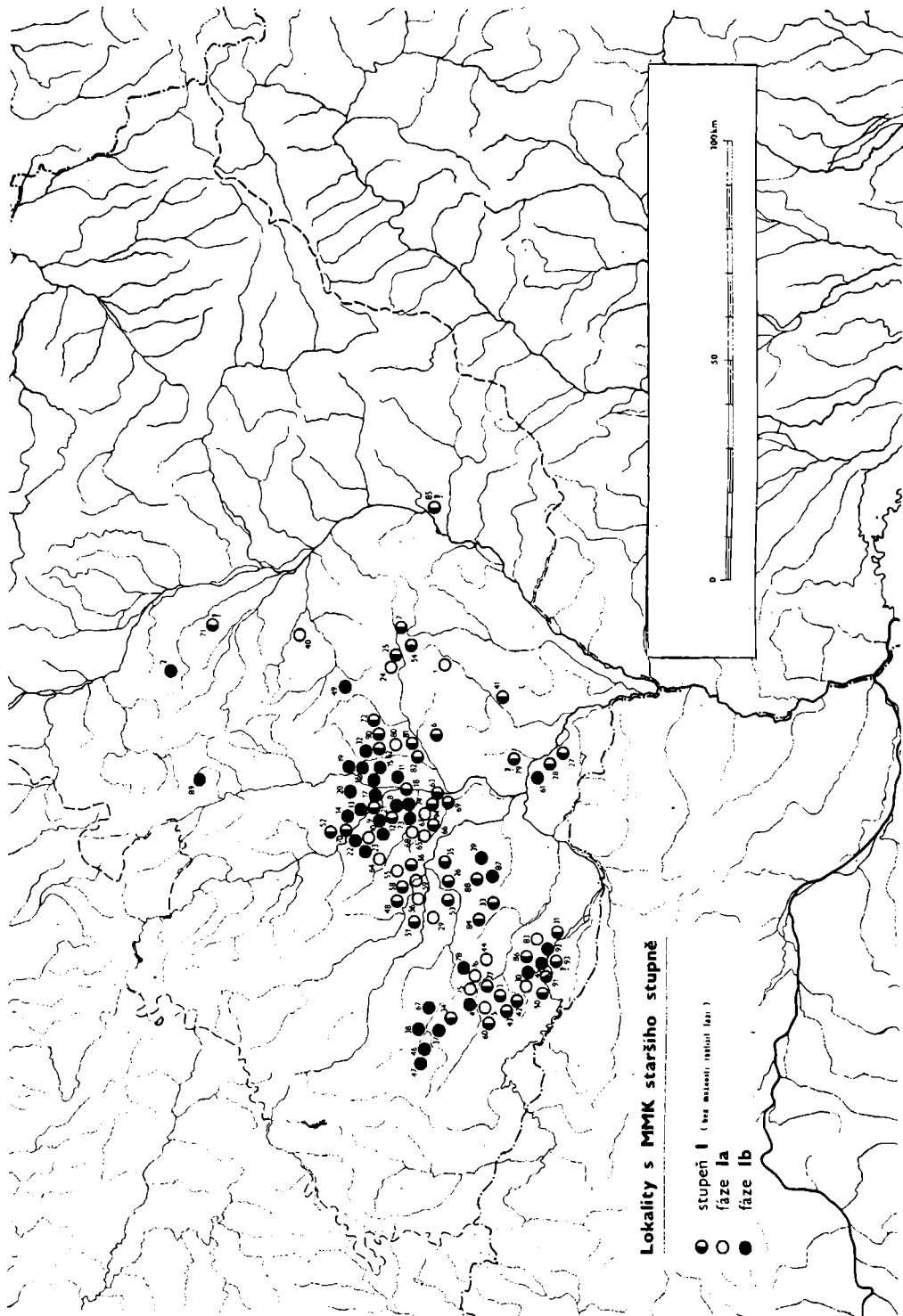
- malované a vypíchané keramiky (nepublikováno). Uloženo v MMB bez inventárního čísla. Lengyel I (fáze Ib).
3. Bojanovice 00688, okr. Znojmo. Poloha „Vesky“, „U pily“. Příležitostné výkopy (Palliardi 1914, 216; naposled Podborský—Vildomec 1972, 151). Lengyel I.
 4. Boskovštejn 00849, okr. Znojmo. Poloha „Srnoha“. Výzkum sídlištních objektů (Palliardi 1911, 125–126; Podborský—Vildomec 1972, 152–153). Lengyel I (fáze Ib). Tab. 96 : 12.
 5. Boskovštejn 00849, okr. Znojmo. Poloha „Výhon“. Výzkum sídlištních objektů s MMK a VK (Palliardi 1911, 43–47; Podborský—Vildomec 1972, 152–153). Lengyel I (fáze Ia). Tab. 95; 96 : 1–11.
 6. Bošovice 00859, okr. Vyškov. Poloha neznáma. Zjišťovací výzkum Historického muzea ve Slavkově (nepublikováno). Lengyel I.
 7. Brankovice 00939, okr. Vyškov. Poloha: pod železniční tratí. Příležitostný výkop sídlištního objektu (Kalousek 1973–74, 316–317). Lengyel I.
 8. Brno-Bosonohy 00850, okr. Brno-město. Poloha: hliniště cihelny. Záchraný výzkum šesti sídlištních objektů (Kazdová 1977–78, 27–43, obr. 1–6; 1980 b, 13–14, obr. 5, 6). Lengyel I (fáze Ib). Obr. 62 : 7; tab. 97.
 9. Brno-Bystrc 01177, okr. Brno-město. Poloha: staveniště sídliště Bystrc II. Záchraný výzkum 24 objektů (Čizrnář—Čizrnářová 1980, 10–11; Opravil 1980, 11–12). Lengyel I/II (fáze Ib).
 10. Brno-Bystrc 01177, okr. Brno-město. Poloha: 54,5 km dálnice. Záchraný výzkum sídlištních objektů (Schirmeisen 1939, 37; Drfmal—Vermouzek—Janiš 1973, 11, tab. 2). Lengyel I (fáze Ib).
 11. Brno-Holásky 01224, okr. Brno-město. Poloha: pískovna. Záchraný výzkum tří sídlištních objektů (Kazdová 1977–78, 43–59, obr. 7–11). Lengyel I (fáze Ib). Obr. 54 : 3; 60 : 4; 61 : 5; 62 : 5; tab. 98.
 12. Brno-Kohoutovice 01031, okr. Brno-město. Poloha: „Na široké“. Záchraný výzkum dvou sídlištních objektů (nepublikováno, uloženo v MMB). Lengyel I.
 13. Brno-Komín 01058, okr. Brno-město. Poloha: „Pod vinohrady“. Sběr materiálu z narušeného sídlištního objektu (Kazdová 1977–78, 59, obr. 12 : 2). Lengyel I (fáze Ib).
 14. Brno-Komín 01058, okr. Brno-město. Poloha: „Na předním padělků“. Záchraný výzkum sídlištních objektů (Podborský et al. 1977, tab. 1). Lengyel I (fáze Ib). Obr. 54 : 4; 56 : 2; 60 : 1; 62 : 1, 10.
 15. Brno-Líšeň 01240, okr. Brno-město. Poloha: „Zadní kostelíček“. Záchraný výzkum sídlištního objektu (Rakovský 1980 a, 24–25, obr. 4). Lengyel I (fáze Ib).
 16. Brno-Maloměřice 01249, okr. Brno-město. Poloha: „Holý kopec“. Rozsáhlý záchraný výzkum z r. 1939 celkem 91 sídlištních objektů s MMK (Skutil 1963, 14–18, tab. II–III; naposledy Somorovská 1980). Lengyel I, I/II (fáze Ib). Obr. 64 : 1.
 17. Brno-Jiráskova čtvrť 01033, okr. Brno-město. Poloha: nám. Míru. Sběr z porušené sídlištní jámy (nepublikováno, uloženo v MMB pod i. č. 105-1-18/55). Lengyel I (fáze Ib).
 18. Brno-Modřice 09793, okr. Brno-město. Poloha: západně od cukrovaru. Záchrané akce na sídlišti (Schirmeisen 1926, 98; Podborský 1970 b, 245). Lengyel I.
 19. Brno-Obřany 01255, okr. Brno-město. Poloha: „Soběšská“. Záchraný výzkum 10 sídlištních jam (Palliardi 1894, 133; 1897, 248; Červinka 1902, 77; Kazdová 1973 III, tab. 73). Lengyel I (fáze Ib). Tab. 99.
 20. Brno-Řečkovice 01164, okr. Brno-město. Poloha: „Na krbále“. Příležitostné výkopy sídlištních objektů (Skutil 1946, 109). Lengyel I (fáze Ib). Tab. 100–101.
 21. Brno-Žabovřesky 01047, okr. Brno-město. Poloha: Havlíčkova ulice č. 63. Záchraný výkop sídlištních jam (Skutil 1930–31, 131). Lengyel I.
 22. Brno-Žebětín 19567, okr. Brno-město. Poloha: „U Křivé Borovice“. Povrchové sběry a výkop narušeného objektu (Kazdová 1977–78, 59–60, 64, obr. 13 : 2, 14, 15). Lengyel I (fáze Ib).
 23. Brno-Žebětín 19567, okr. Brno-město. Poloha: „Na drdi“. Záchraný a zjišťovací výzkum sídlištních objektů (Kozel 1954, 121–123; Podborský 1970 b; Kazdová 1977–78, 27, 59). Lengyel I (fáze Ia, Ib). Obr. 62 : 6; tab. 102.
 24. Bučovice 01516, okr. Vyškov. Příležitostné výkopy na sídlišti (nepublikováno, uloženo v MMB bez i. č.). Lengyel I (fáze Ia).
 25. Bučovice—Vícemilice 01517, okr. Vyškov. Poloha: „U sv. Jána“. Příležitostné výkopy (Skutil 1930–31, 131). Lengyel I.
 26. Budkovice 01559, okr. Brno-venkov. Poloha: „Záhumenice“. „Na zadních“. Sběry a příležitostné výkopy (Knies 1903, 68; Marešová 1967 II, 24; 1971, 75). Lengyel I.

27. Bulhary 01616, okr. Břeclav. Poloha: bývalá Gajdošova cihelna mezi Bulhary a Nejdkem. Záchranný a zjišťovací výzkum s aplikací geofyzikálních metod. Kruhové opevnění tvořené příkopem a palisádovým žlábkem (Měřinský—Stuchlík 1978, 15; 1980, 26—27, tab. 5). Lengyel I.
28. Bulhary 01616, okr. Břeclav. Poloha: „Záhumenkové vinohrady“ jz. od Bulhar. Sběry na sídlišti (Rakovský 1980 b, 25, obr. 5). Lengyel I.
29. Dukovany 03381, okr. Třebíč. Poloha: „Pařeží“. Starší výzkumy J. Pallardiho (Podborský 1970 b, 244—245; Marešová 1971, tab. XII:2; Kazdová 1973 III, tab. 74; 1974, 193—194; Podborský et al. 1977, tab. 4). Lengyel I (fáze Ia). Obr. 59 : 6; 60 : 5; 61 : 6.
30. Hluboké Mašůvky 03966, okr. Znojmo. Poloha: „Nivky“, „Padělky“. Rozsáhlé výkopy a zjišťovací výzkum sídliště s opevněným kruhovým areálem (Vildomec 1949, 10—22; Neustupný 1948—50, 11—49, obr. 1—12; 1950, 52—56, obr. 42—55; 1951, 135—139; Vildomec 1953, 799—800; Podborský 1970 b, 245; Podborský—Vildomec 1972, 162—163; Lička—Bareš 1979, 100—122). Lengyel I (fáze Ia; z převážné většiny Ib).
31. Hodonice 04039, okr. Znojmo. Poloha: bývalá Loydova cihelna. Starší výkopy J. Pallardiho, nejnovější záchranný výzkum sídlištních objektů (Podborský 1970 b, Podborský—Vildomec 1972, 164; Rakovská—Stuchlík 1980, 12). Lengyel I.
32. Horákov 04183, okr. Brno-venkov. Poloha: „Čtvrtky“. Starší příležitostné výkopy objektů (Červinka 1902, 74; 1908, 75; Skutil 1946, 59, 62, obr. 16; Podborský et al. 1977, tab. 5). Lengyel I (fáze Ib). Obr. 54 : 1; 62 : 3; 4, 9; tab. 103.
33. Horní Dunajovice 04286, okr. Znojmo. Poloha: „Kuchyňkova cihelna“. Starší výkopy sídlištních objektů (Podborský—Vildomec 1972, 167). Lengyel I.
34. Hostim II 04574, okr. Znojmo. Povrchový průzkum a záchranné práce (Kovárník 1977, 95, obr. 47 : 1—4). Lengyel I.
35. Hrotovice 04846, okr. Třebíč. Poloha: zaniklá osada Msténice. Výzkum jednoho sídlištního objektu (Měřinský 1970, 236—237). Lengyel I.
36. Ivančice—Letkovice 05583, okr. Brno-venkov. Poloha: „Pod kolibkami“. Příležitostné záchranné práce (Gross 1931, 16). Lengyel I.
37. Jaroměřice n/R 05750, okr. Třebíč. Poloha: „Niva pod dráhou“, „Kerchůvky“. Starší výzkumy J. Pallardiho a F. Vildomce; v roce 1973—74 záchranný výzkum (Košťufík 1974, 18—20; 1979; 1980, 57, 64). Lengyel I (fáze Ib). Obr. 56 : 1; 61 : 1, 2; 62 : 8.
38. Jaroměřice n/R 05750, okr. Třebíč. Poloha: „Žabík“. Terénní průzkum a drobnější záchranné práce (Kovárník 1980; 286). Lengyel I (fáze Ib).
39. Jezeřany—Maršovice 05942, okr. Znojmo. Poloha: „Na kocourkách“. Rozsáhlý záchranný výzkum sídliště (Rakovský 1978, 20—21, obr. 11, 13). Lengyel I/II (fáze Ib).
40. Kobeřice 06733, okr. Vyškov. Poloha: „V nových polích“. Příležitostné sběry a výkopy (Skutil 1930—31, 139; 1930—35, 143; Marešová 1971, 75; Kazdová 1973 III, tab. 81; 1974, 166, 195—197; Podborský et al. 1977, tab. G : 2, 9). Lengyel I (fáze Ia). Obr. 59 : 1.
41. Kobylí 06745, okr. Břeclav. Poloha: „Rybárna“, „Jezerá“. Sběry a náhodný nález plastiky (Tichý 1967, 17, tab. 4 : 1). Lengyel I.
42. Kravsko—Plenkovice 07426, okr. Znojmo. Poloha: „Hejtmánky“, „U hájovny“. Sběry a drobné záchranné výzkumy (Podborský—Vildomec 1972, 176). Lengyel I.
43. Kravsko—Plenkovice 07426, okr. Znojmo. Poloha: „Hradiště“. Příležitostné záchranné práce (Podborský—Vildomec 1972, 178, č. 56). Lengyel I.
44. Křepice 07595, okr. Znojmo. Poloha: „Čtvrtky“, v místě hospodářských budov JZD. Záchranný a zjišťovací výzkum osady s opevněným kruhovým areálem, tvořeným dvěma příkopy a trojitou palisádou (Tichý 1963, 22—25; 1964, 15—16; 1965, 28—29; 1975—76, 239—244). Lengyel I (fáze Ia).
45. Kuchařovice 07695, okr. Znojmo. Poloha: „Dolní Kasperek“. Povrchový sběr na sídlišti s lineární a malovanou keramikou, záchranný výzkum jednoho sídlištního objektu (Janák 1973—74, 125—134, obr. 1—2, tab. XX). Lengyel I/II.
46. Lesůňky II 08036, okr. Třebíč. Poloha: „Hloušek“, „Vystrážka“. Terénní průzkum a záchranný výzkum sídlištního objektu (Kovárník 1980, 281—286, obr. 4—6). Lengyel I (fáze Ib).
47. Lesůňky VI 08036, okr. Třebíč. Poloha: „Loch“. Povrchový sběr a výzkum narušeného objektu (Kovárník 1977—78, 272—274; 1980, 286). Lengyel I (fáze Ib).
48. Lukovany 08904, okr. Brno-venkov. Příležitostné výkopy a záchranné práce na sídlišti s MMK (Skutil 1930—31, 130; Gross 1931, 16). Lengyel I.
49. Luleč 08908, okr. Vyškov. Poloha: dům č. 82. Náhodně objevené nálezy VK a MMK (Košťufík 1978, 18, obr. 8). Lengyel I (fáze Ib).

50. Mašovice 09224, okr. Znojmo. Poloha: „Malé polouďelí“. Příležitostné výkopy (Červinka 1902, 76, tab. X; Podborský—Vildomec 1972, 185). Lengyel I.
51. Mohelno 09805, okr. Třebíč. Poloha: „Na bolenskách“. Sběry a příležitostné výkopy (Skutil 1947, 17, 36—38). Lengyel I.
52. Moravské Knínice 09905, okr. Brno-venkov. Poloha: „Čihadla“, „Polouďelí“, „Kopaniny“, „Ocasov“. Příležitostné výkopy sídlištních objektů (Podborský 1970 b, 245). Lengyel I.
53. Moravský Krumlov 09912, okr. Znojmo. Poloha: dům A. Matouška (Podborský—Vildomec 1972, 191). Lengyel I.
54. Nemotice 10325, okr. Vyškov. Poloha: za státním statkem. Sběry a náhodné výkopy na sídlišti (Kalousek 1973—74, 315, obr. 1—2). Lengyel I.
55. Neslovice 10372, okr. Brno-venkov. Poloha: „Nivky“. Výkop pěti sídlištních jam (Mikulášek 1940, 11—14). Lengyel I (fáze Ia).
56. Nová Ves 10565, okr. Brno-venkov. Poloha: „Kopaniny“. Výzkum sídlištních objektů (Podborský 1970 b, 245). Lengyel I (fáze Ia).
57. Ořešovičky 11262, okr. Brno-venkov. Poloha: „Zahrádky“, „Na kabátech“. Starší výzkum několika sídlištních objektů (Červinka 1902, 78; 1908, 77; Skutil 1946, 90; Kazdová 1980 a, 9, obr. 1 : 5). Lengyel I (fáze Ia).
58. Oslavany 11318, okr. Brno-venkov. Poloha: Čučická ulice č. 701. Výzkum narušeného objektu (Skutil 1930—35, 143). Lengyel I.
59. Oslavany 11318, okr. Brno-venkov. Poloha: „Na lužích“. Příležitostné výkopy sídlištních jam (Palliardi 1897, 249; Červinka 1902, 78—79, obr. 31; Podborský 1970 b, 245). Lengyel I (fáze Ia).
60. Pavlice 11831, okr. Znojmo. Poloha: „U Blažkovského rybníka“. Náhodné sídlištní nálezy (Podborský—Vildomec 1972, 201). Lengyel I.
61. Pavlov 11839, okr. Břeclav. Poloha: „Pod Děvinem“. Záchraný výzkum sídlištního objektu (Koštuřík—Unger 1977—78, 67—76, obr. 1—4). Lengyel I (fáze Ib).
62. Podolí 12425, okr. Brno-venkov. Povrchové sběry na sídlišti s VK a MMK (Podborský 1970 b, 245). Lengyel I.
63. Popovice 12585, okr. Brno-venkov. Poloha: „Nivy“. Povrchové sběry na sídlišti s MMK, VK (Červinka 1902, 79; Skutil 1946, 103; Archiv AÚ ČSAV č. 2430/63). Lengyel I.
64. Popůvky 12587, okr. Brno-venkov. Poloha: „Pod šípem“. Záchraný výzkum několika sídlištních objektů (Archiv AÚ ČSAV č. 310/50; Marešová 1967 II, 100—101, 76). Lengyel I (fáze Ia). Tab. 104—106.
65. Práctice 13395, okr. Brno-venkov. Poloha: „V Babincích“, „Na Ostrých“. Výzkum několika sídlištních objektů (Kazdová 1980 a, 11—29, obr. 1 : 1, 2—7). Lengyel I (fáze Ia). Obr. 59 : 2, 5.
66. Práctice 13395, okr. Brno-venkov. Poloha: „Za zahradami“. Příležitostné výkopy a sběry (Červinka 1905, 183; 1908, 77; Kazdová 1980 a, 11, obr. 1 : 2). Lengyel I.
67. Příštpo 13631, okr. Třebíč. Poloha: „Zamrzlík“. Terénní průzkum a záchrané práce na sídlišti s MMK (Kovárník 1980, 286). Lengyel I (fáze Ib).
68. Radostice 13831, okr. Brno-venkov. Poloha: „Na tunelu“. Výzkum sídlištních objektů (Kazdová 1980 a, 29—37, obr. 1 : 3, 8—9) Lengyel I (fáze Ia). Obr. 59 : 8; tab. 107.
69. Rajhrad 13892, okr. Brno-venkov. Poloha: nádraží. Výkop sídlištních objektů a hromadného hrobu s 5 jedinci (Palliardi 1889, 72; Podborský—Vildomec 1970 b, 5). Lengyel I.
70. Rozdrojovice 14223, okr. Brno-venkov. Poloha: „Neštěstí“. Povrchové sběry a příležitostné výkopy na sídlišti (Skutil 1930—35, 143; 1946, 108). Lengyel I.
71. Senička 14747, okr. Olomouc. Poloha: „Na dílech“. Malovaná keramika pocházející údajně z hrobového celku (Podborský 1970 b, 260). Lengyel I?
72. Sívce 14784, okr. Brno-venkov. Ojedinelý nález tenkostěnného pohárku (nepublikováno, uloženo v MMB pod i. č. 83772). Lengyel I.
73. Střelice 15743, okr. Brno-venkov. Poloha: „Líchy nad Bobravou“. Náhodné sběry na sídlišti (Kazdová 1980 a, 42, 51, obr. 1 : 3, 12 : 4). Lengyel I (fáze Ib). Obr. 54 : 2.
74. Střelice 15743, okr. Brno-venkov. Poloha: „Padělky“. Výzkum dvou sídlištních objektů (Kazdová 1980 a, 37—51, obr. 1 : 7, 10—14). Lengyel I (fáze Ib).
75. Střelice 15744, okr. Znojmo. Poloha: „Bukovina“. Výzkum 160 sídlištních objektů s MMK (Podborský—Vildomec 1972, 211; zde shrnuta starší literatura). Lengyel I (fáze Ia). Obr. 57; tab. 111.
76. Střelice 15744, okr. Znojmo. Poloha: „Klobouček“. Výzkum 64 sídlištních objektů s MKK a další zjišťovací výzkum s cílem zachytit fortifikaci (Neustupný 1951, 137—138; Podborský—Vildomec 1972, 211). Lengyel I (fáze Ia). Obr. 52 : 2, 3; 59 : 3, 4, 7, 9; 60 : 2; tab. 108—110.

77. Střelice 15744, okr. Znojmo. Poloha: „Kout“. Výkop několika sídlištních objektů (Vildomec 1953, 799; Podborský—Vildomec 1972, 212). Lengyel I.
78. Střelice 15744, okr. Znojmo. Poloha: „Na sklepeč“, „Sklepeč“. Výzkum 77 sídlištních objektů s MMK (Podborský—Vildomec 1972, 212, s uvedením obsáhlé starší literatury; Kazdová 1975—76, 73—89, obr. 1—5). Lengyel I (fáze Ib). Obr. 64 : 2.
79. Šakvice 16191, okr. Břeclav. Poloha: „Šakvické rybníky“. Ojedinelý nález (Michna 1975, 226). Lengyel I?
80. Šlapanice 16279, okr. Brno-venkov. Poloha: „Na Puštoře“. Výzkum sídlištních objektů (Cervinka 1908, 78; Kazdová 1973 III, tab. 96; Podborský et al. 1977, tab. 17; G : 1). Lengyel I (fáze Ia). Obr. 52 : 1; 60 : 3.
81. Telnice 16576, okr. Brno-venkov. Poloha: „Nad Krakovcem“. Příležitostné práce na sídlišti s VK a MMK (Červinka 1902, 80; Skutil 1930—31, 131; Podborský 1970 b, 246). Lengyel I.
82. Telnice 16576, okr. Brno-venkov. Poloha: „Na Hlinkách“. Sběry a drobné výkopy na sídlišti s VK a MMK (Gottwald 1939, 8). Lengyel I.
83. Tešetice—Kyjovice 16669, okr. Znojmo. Poloha: „Sutny“. Dlouhodobý systematický velkoplošný výzkum sídliště a opevněného kruhového areálu s příkopem a vnitřní a vnější palisádou (Podborský 1966, 15—22; 1969, 572—592; 1970 b, 237 až 242, obr. 3—6; 1972, 155—162; 1973, 30—34; 1973—76, 5—33, obr. 1—11; 1975—76, 175—184, obr. 1—2; 1976, 129—148, obr. 1—8; 1977, 15—22; 1978; Podborský—Vildomec 1968; 8—11; 1970 a, 7—9; 1972, 53—55; Kazdová 1973; 1974; Podborský et al. 1977, 240—249, tab. 18—23; Podborský 1979; Kazdová 1982). Lengyel I (fáze Ia). Tab. 1—94.
84. Trstěnice 16886, okr. Znojmo. Poloha: „Kleštětec“. Příležitostné výzkumy (Podborský—Vildomec 1972, 220). Lengyel I.
85. Uherské Hradiště—Mařatice 17292, okr. Uherské Hradiště. Poloha: cihelna. Náhodné nálezy (Červinka 1902, 76). Lengyel I?
86. Únanov 17430, okr. Znojmo. Poloha: nad rybníkem. Povrchové sběry a sondáže (Podborský—Vildomec 1972, 223). Lengyel I.
87. Vedrovice 17753, okr. Znojmo. Poloha: „Široké u lesa“. Několik objektů s MMK na systematicky zkoumaném sídlišti a pohřebišti s lineární keramikou (Ondruš 1975—76, 133—139; 1976, 316). Lengyel I (fáze Ib).
88. Vedrovice 17753, okr. Znojmo. Poloha: „Za dvorem“, bývalá Vinklerova cihelna. Zjišťovací plošný odkryv na sídlišti s lineární a malovanou keramikou (Ondruš 1963, 31—38; 1970, 243; Podborský—Vildomec 1972, 225). Lengyel I.
89. Vanovice 17683, okr. Blansko. Poloha: zahradnictví. Záchranný výzkum sídlištních objektů (Skutil 1946, 120—121; Podborský 1970 b, 263; Štof 1979, 30—31, tab. 13—16). Lengyel I (fáze Ib). Obr. 61 : 4; 62 : 2; tab. 112.
90. Velatice 17763, okr. Brno-venkov. Poloha „Zahrádky“. Výkopy na sídlišti s VK a MMK (Podborský 1970 b, 246). Lengyel I.
91. Znojmo 19353, okr. Znojmo. Poloha: Hradiště. Starší příležitostné sondáže (Skutil 1939—40, tab. 35 : 5; Marešová 1967 II, 142; Podborský—Vildomec 1972, 142). Lengyel I.
92. Znojmo 19353, okr. Znojmo. Poloha: „Novosady“ (nyní Palliardího ulice). Záchranný výzkum sídlištních objektů (Palliard 1894; Podborský—Vildomec 1972, 142 — zde shrnuta obsáhlá starší literatura; Kazdová 1973 III, tab. 99; 1974, 115 až 166; Podborský et al. 1977, tab. 24; G : 3). Lengyel I (fáze Ib).
93. Znojmo—Starý Šaldorf 19359, okr. Znojmo. Poloha: bývalá Koudelkova pískovna. Příležitostné nálezy (Podborský—Vildomec 1972, 147). Lengyel I?
94. Želešice 19596, okr. Brno-venkov. Poloha: „Při dolním lese“. Příležitostné výkopy na sídlišti s lineární a malovanou keramikou (Schirmeisen 1926, 92—125; Podborský 1970 b, 246). Lengyel I.

Uvedený soupis sestavený podle kritérií pro první stupeň kultury s MMK zahrnuje celkem 94 moravských lokalit.¹² Z tohoto počtu se podařilo určit na základě rozdílného inventáře 19 nalezišť se znaky fáze Ia a 32 lokalit s typickými projevy fáze Ib. Mezi těmito lokalitami jsou čtyři naleziště s výraznými přechodnými znaky a kvalitami následujícího mladšího (II.) stupně. V soupisu jsou označeny jako Lengyel I/II. Zbývající sídliště nebylo možné blíže specifikovat podle fází pro nedostatek skutečně průkazného materiálu nebo pro jeho nedostupnost. V ojedinelých

Obr. 50. Rozšíření lokalit s MMK staršího stupně.

případech lze mít pochybnosti i o zařazení materiálu do I. stupně. Tyto lokality jsou v soupisu označeny Lengyel I?

Pořadové číslo lokality (1—94) souhlasí se symboly uvedenými na mapě (obr. 50); za názvem obce následující pětimístné kódové číslo (např. 19353) je převzato z Jednotného číselníku obcí ČSSR (1972).

Kartografický přehled na obr. 50 zachycuje současný stav poznatků o starší MMK. Přestože jsou objevy nalezišť vázány na mnohé faktory, lze zobrazenou situaci považovat za odraz pravděké skutečnosti (Buchvaldek 1973, 17—18). Zmapované doklady staršího stupně (bez ohledu na fáze) svědčí o téměř souvislém osídlení, které se táhlo v podobě šikmého pruhu ve směru JZ—SV. Z tohoto území vybíhá šest nalezišť (Hostim II, Jaroměřice n/R—„Niva pod dráhou“, „Žabík“, Lesůňky II, Lesůňky VI a Příštpo) reprezentujících zatím nejzápadněji vysunuté osady. Nad Brnem relativně souvislý pokryv nalezišť končí; dále na sever jsou lokality ojedinele rozptýleny, bez seskupení. Nejsevernější doklad (Bohuslavice, okr. Prostějov) inklinuje k nálezům z území Polska (Kamieńska—Kozłowski 1970, obr. 23; Kulczycka—Leciejewiczowa 1979, obr. 37) nebo ze severovýchodních Čech. Lokality ležící východně od popsaného celku jsou vzácné; z Vyškovska sem patří Brankovice, Bučovice a Nemočice (jen malé výběry keramiky). Území kolem břehů Moravy je s výjimkou sporného případu Uh. Hradiště—Mařatice bez dokladů starolengyelského osídlení. Celá oblast východní Moravy je dosud neprozkoumaná. Nejjižněji položená naleziště jsou známa ze Znojemska i z okolí Mikulova (Pavlov, Bulhary). V obou uvedených směrech pokračuje osídlení na území Dolního Rakouska (Maurer 1975—1982; Neugebauer 1975; 1979; Neugebauer, Ch. — Neugebauer, J. W. 1976—1980).

Koncentrace sídlišť starší fáze (Ia) je na jihozápadní Moravě kolem Znojma; směrem na severovýchod nalezišť z fáze Ia ubývá a roste počet lokalit patřících do fáze Ib (viz velmi husté seskupení kolem Brna — 14 spolehlivě určených lokalit).

Uvedené zjištění vystihuje s největší pravděpodobností směr postupného šíření sledované kultury na Moravě. K posunu do vyšších poloh docházelo asi až v průběhu fáze Ib, jak je zřejmé z dokladů osídlení na horním toku řeky Rokytné a Jevišovky (Kovárník 1977).

5.2 ROZBOR VYBRANÝCH KERAMICKÝCH SOUBORŮ

Obsahem uvedené subkapitoly je postižení vnitřní vývojové dynamiky moravských lokalit s MMK prostřednictvím kvalitativních znaků keramiky. V případě starší fáze (Ia) byla tato dynamika prokázána rozбором obsáhlé kolekce keramiky z hliníků Těšetic—Kyjovic (3. kapitola) a některých výběrů z dalších nalezišť (Kazdová 1974). Smyslem následujících postupů je:

- a) porovnat vybrané lokality fáze Ia s vytvořeným modelem evoluce MMK v Těšeticích—Kyjovicích;

b) přesvědčit se o objektivní existenci vnitřního vývoje v rámci fáze Ib, který dosud nebyl jasně vymezen.

Ze soupisu nalezišť I. stupně MMK byly vybrány k další analýze lokality fáze Ia s relativně početnými soubory keramiky:

Prštice	Střelice poloha 1, 2	Kobeřice
Popůvky	Šlapanice	Dukovany
Radostice	Boskovštejn	

Výběry keramiky z uvedených sídlišť dále porovnáme s výsledky 3. kapitoly, ve které se studované hliníky z Těšetic—Kyjovic rozdělily do tří skupin. Každá z nich reprezentuje jemnou časovou diferenci v rámci fáze Ia. Pod označením:

T—K I jsou zahrnuty objekty 148, 153 a 170,

T—K II jsou zahrnuty objekty 1 a 3,

T—K III je zahrnut objekt 4.

Dále uvedená incidenční matice (tabulka T 64) se odlišuje od obvyklých způsobů zápisu tím, že mimo 1 a 0 (s běžným významem) obsahuje

T 64. Neuspořádaná incidenční matice vybraných moravských lokalit s MMK fáze Ia

Lokalita / znak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Prštice	1	1	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	×
2. Popůvky	1	1	1	0	0	1	1	1	0	1	×	1	1	1
3. Radostice	×	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0	0
4. Boskovštejn	0	0	×	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0
5. Střelice	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	×	1	1
6. Šlapanice	0	0	1	1	1	1	1	0	1	×	×	0	0	1
7. Dukovany	1	0	1	0	0	0	0	1	0	1	×	1	0	1
8. Kobeřice	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1	×	1	0	0
9. T-K I	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1
10. T-K II	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11. T-K III	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

znak X, který odpovídá chybějící přesné informaci o výskytu sledovaného příznaku v daném souboru. Jako chronologicky významné vlastnosti keramiky, v T 64 očíslované od 1 do 14, byly použity tyto znaky (podle NK MMK):

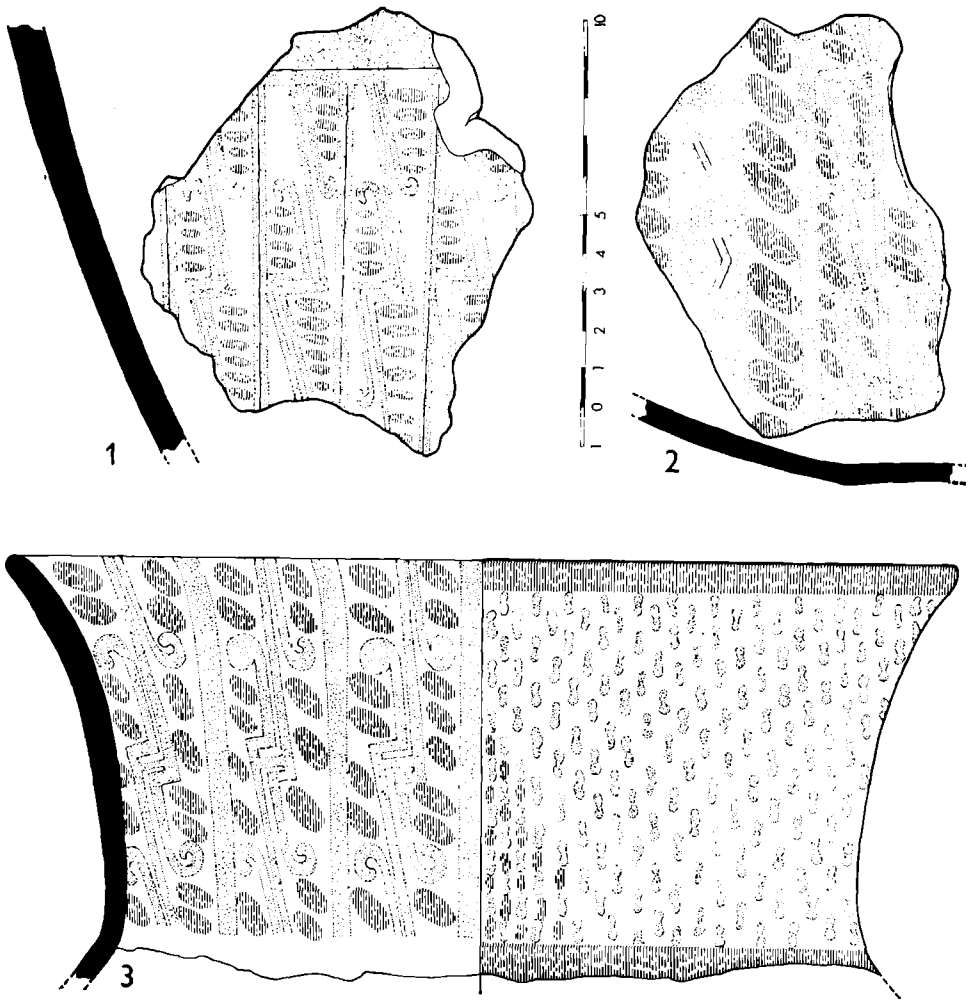
- 1 = B 34–36: keramický typ 210, 220 – hřibovité nádoby (obr. 51).
- 2 = B 34–36: keramický typ 310 – mísa s hrdlem.
- 3 = E 9–10: malované prvky 16–18 – elipsa, tělísko přímé a zvlněné.
- 4 = E 9–10: malované prvky 26, 31 – tremolová vlnice, háček.
- 5 = E 11–12: malované motivy 043–044 – spiraloïdní háčky (obr. 52).
- 6 = E 11–12: malované motivy 061–065 – varianty tělískového motivu.
- 7 = E 11–12: malování motivy 081–083 – varianty „notové osnovy“ se svorkami.
- 8 = E 15–16: technika rýsování 1–3, 6, 7 – svazek jemných/hrubších linií, jemná/hrubší mřížka, jejich kombinace.
- 9 = E 19–20: rýsované motivy 11, 43, 91 – šachovnice, spiraloïdní háčky, průběžné vlnice.
- 10 = E 26: plastické výzdobné či účelové tvary 02, 04, 29 – svisle protáhlý, drobný nevýrazný, svisle protáhlý s horizontálním otvorem.

- 11 = E 26: rohatá „ucha“ 45, 46, 49 – stlačená, protáhlá a oblá s otvorem.
 12 = E 15–16: technika rýsování 4 – dvojitá rytá linie.
 13 = B 34–36: keramický typ 360, 370 – misa s dovnitř zataženými plecemi, misa s oblou stěnou.
 14 = E 11–12: malované motivy 052–053, 142–143 – hvězdice konkávní a konvex-konkávní, varianty motivu přesýpacích hodin.

Pro výpočet indexů blízkosti lokalit z uvedené matice (T 64) byl použit speciální algoritmus (Berž 1962) podobný kriteriu Tanimota, avšak respektující neúplnou informaci. Před výpočty bylo Cochranovým testem ověřeno, že pro danou matici lze na hladině významnosti 0,05 zamítnout nulovou hypotézu (o náhodném kolísání deskriptorů sledovaných lokalit). Mezi dvojicemi lokalit zjištěné indexy blízkosti jsou v následující trojúhelníkové matici (T 65).

Obr. 51. Střelice, okr. Znojmo. Hřibovitá nádoba s úzkým ústím.

Obr. 52. Příklady malovaných spiraloïdních háčků. 1 – Šlapanice; 2, 3 – Střelice, okr. Znojmo.

T 65. Matice indexů blízkosti lokalit s MMK fáze Ia

Lokalita	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1											
2	×	0,69	0,61	0,38	0,61	0,46	0,46	0,48]	0,70	0,70	0,70
3		×	0,48	0,38	0,69	0,47	0,47	0,40	0,70	0,78	0,78
4			×	0,46	0,61	0,38	0,38	0,46	0,63	0,63	0,63
5				×	0,46	0,23	0,31	0,38	0,41	0,48	0,48
6					×	0,61	0,46	0,54	0,70	0,92	0,92
7						×	0,32	0,32	0,48	0,63	0,63
8							×	0,41	0,48	0,48	0,48
9								×	0,48	0,55	0,55
10									×	0,78	0,78
11										×	1,00
											×

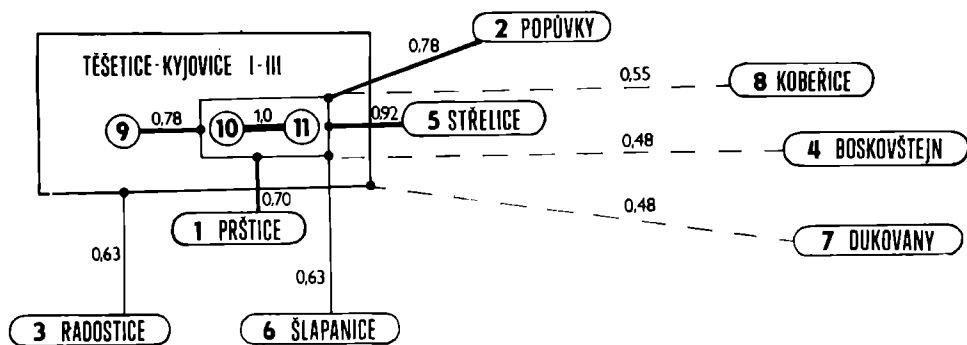
Získaná matice indexů blízkosti byla dále zpracována metodou korelačních plejád: pro grafické znázornění byly uvažovány vždy jen největší hodnoty indexů blízkosti, přičemž práh byl stanoven na 0,63 (obr. 53).

Index blízkosti se pohybuje v intervalu 0,48 až 1,0, což znamená, že rozdíly mezi vybranými lokalitami Ia jsou větší než 40 % a nelze je tedy zanedbat. Největší shodu s TK II, III vykazují Střelice, okr. Znojmo (tab. 108—111). Velmi podobný je také materiál z Popůvek okr. Brno-venkov (tab. 104—106).

Další příbuznou skupinu (spolu se zmíněnými) vytváří materiál z Prštice (shoda 70 %), Šlapanic a Radostic (shoda více než 60 %).

Zvlášť se vydělují lokality Kobeřice (shoda pouze 55 %), Boskovštejn a Dukovany (méně než 50 %). V případě posledně jmenované jde o objektivní postižení skutečnosti (výskyt prvků inklinujících k Ib); u Kobeřic a Boskovštejna (tab. 95—96) jde pravděpodobně o zkreslení skutečné situace vlivem jednostranně zaměřených výběrů materiálu.

Pokud jde o skupinu T—K I, reprezentovanou hlavně objektem 148, pak největší podobnost (70 %) vykazují pouze nálezy ze Střelice a Popůvek.

Obr. 53. Graf korelačních plejád z vybraných moravských lokalit fáze Ia.

Podobně jako v předchozím případě byly ze soupisu nalezišť I. stupně MMK vybrány k další analýze následující lokality fáze Ib:

Jaroměřice n/R.
Brno-Řečkovice
Brno-Maloměřice
Brno-Žebětín (Drdi)
Pavlov p. Děvinem

Brno-Bosonohy
Střelice u Brna
Brno-Obřany
Brno-Komín
Horákov

Střelice u Znojma
Znojmo-Novosady
Brno-Holásky
Vanovice

Metodika analýzy byla stejná jako u sídlišť fáze Ia; neuspořádaná incidenční matice je v tabulce T 66.

V tabulce T 66 označuje X chybějící přesnou informaci o výskytu sledovaného příznaku v daném souboru. Jako chronologicky významné vlastnosti keramiky, očíslované od 1 do 14, byly použity tyto znaky (podle NK MMK):

- 1 = B 2: tvar okraje 3, 7, 8 — zúžený, seříznutý, rovný.
2 = B 34—36: keramický typ 336 — nízká mísa s extrémně rozevřenými plecemi.

T 66. Neuspořádaná incidenční matice vybraných moravských lokalit s MMK fáze Ib

Lokalita / znak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Jaroměřice n/R	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
2. B-Holásky	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0
3. B-Bosonohy	1	1	0	0	1	0	1	1	0	0	1	1	0	1
4. B-Střelice	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
5. B-Rečkovice	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0
6. B-Zebětín	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0
7. B-Komín	1	1	X	1	1	X	1	1	1	1	1	X	X	0
8. B-Maloměřice	1	X	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	X	X
9. B-Obřany	1	X	0	0	1	0	1	1	0	0	1	X	X	0
10. Z-Střelice	1	1	0	1	1	1	X	1	0	1	1	0	X	0
11. Vanovice	1	X	0	1	1	1	1	1	0	1	1	X	X	0
12. Z-Novosady	1	X	1	0	1	1	1	1	0	0	1	X	X	0
13. Pavlov p. D.	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1
14. Horákov	0	X	0	1	1	1	1	1	1	1	1	X	X	0

3 = B 34–36: keramický typ 630 – jemný soudek.

4 = E 15–16: technika rýsování 4 – dvojitá rytá linie.

5 = E 11–12: malované motivy 050, 141 – hvězdicový motiv a varianta přesýpacích hodin.

6 = E 11–12: malované motivy 076, 084, 104 – hrubá (plošná) síť, varianta „notové osnovy“ beze svorek, vegetabilní větvení v podobě stroměčku.

7 = E 15–16: technika rýsování 5, 9 – jedna jemná/hrubá rytá linie.

8 = E 19–20: rýsované motivy 34–35, 62 – meandry průběžné hákovité a rozpadlé, uvolněné pletence.

9 = E 19–20: rýsované motivy 82–83 – varianty navlečených a zavěšených kosočtverců (obr. 54).

10 = E 26: plastické výzdobné či účelové tvary 02, 03 – výčnělek svisle protáhlý a asymetricky vystoupilý.

11 = E 26: plastické výzdobné či účelové tvary 05–08, 11, 13 – výčnělek polokulovitý, kulovitý, odsazený, sedlovitý, kuželovitý a vysedlý.

12 = E 27: násobení prvků 6 – klikatkovité střídání.

13 = E 26: rohata „ucha“ 41–44, 47 – stlačená, protáhlá, hraněná, skobovitá, hraněná s otvorem.

14 = E 26: plastické výzdobné či účelové tvary 15–18, 20, 22–24 – „soví hlavíčky“, výčnělky s jamkami, bochánkovité, ploché, zobákovité, hraněné.

Mezi dvojicemi lokalit vypočtené indexy blízkosti jsou v následující trojúhelníkové matici (T 67):

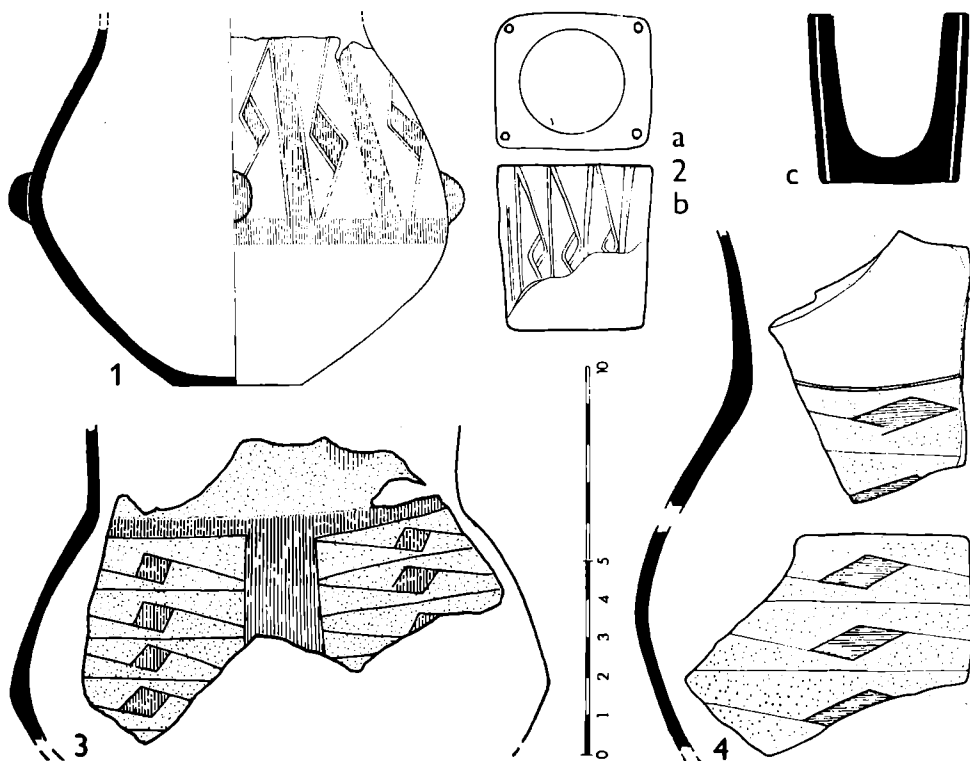
Všechny údaje v tabulce T 67 jsou pro úsporu místa stonásobně zvětšeny, proto je pro získání správné hodnoty indexu blízkosti zapotřebí každý odečtený údaj násobit konstantou 0,01. Např. index blízkosti pro lokality 1 a 2 je $71 \times 0,01 = 0,71$ atd.

Uvedená matice indexů blízkosti (T 67) byla dále zpracována metodou korelačních plejád. Pro zřetelné vydělení hlavních skupin byly uvažovány jen maximální hodnoty indexů blízkosti při prahu 0,73. Výsledný graf korelačních plejád je na obr. 55.

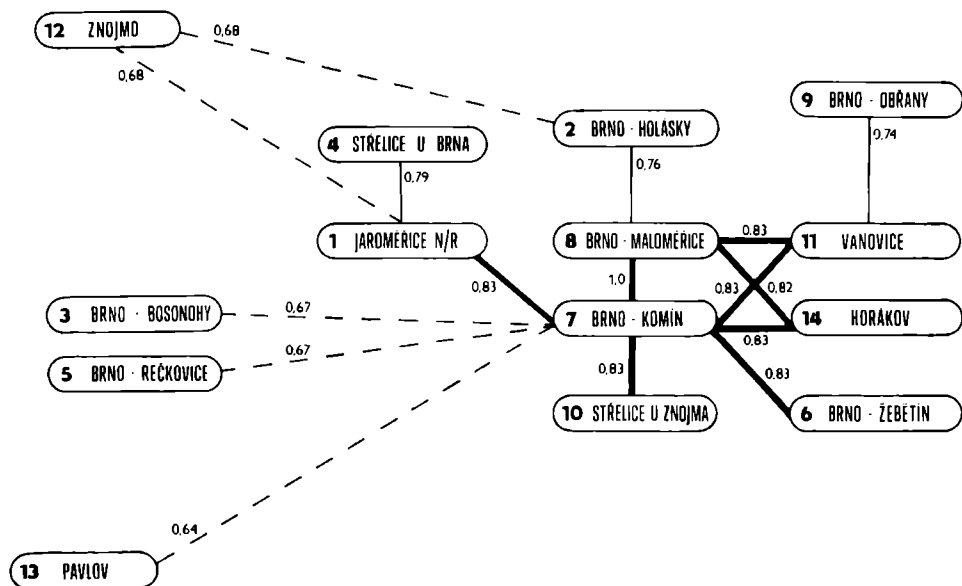
Index blízkosti v případě vybraných lokalit fáze Ib se pohybuje v rozmezí 0,64–1,0. V porovnání s nalezišti fáze Ia je zvolený soubor více homogenní; to znamená, že lokality Ib jsou si podobnější než výše uvedené doklady z Ia. Přesto se pomocí vhodné metody existující difERENCE názorně projeví. Na základě velikosti indexu blízkosti se množina lokalit fáze Ib rozpadla do tří skupin:

T 67. Matice indexů blízkosti lokalit s MMK fáze Ib

Lokalita	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	X	71	57	79	50	64	83	77	52	70	76	68	64	68
2		X	60	64	50	50	75	76	52	55	60	68	50	60
3			X	57	43	50	67	60	52	41	52	52	43	44
4				X	50	57	75	76	52	63	68	60	57	60
5					X	43	67	60	53	48	60	60	29	52
6						X	83	76	52	55	68	52	43	60
7							X	100	64	83	82	64	58	82
8								X	57	75	83	65	52	83
9									X	50	74	49	36	40
10										X	75	58	48	67
11											X	57	44	66
12												X	44	49
13													X	36
14														X

Obr. 54. Příklady rýsovaných kosočtverců. 1 – Horákov; 2 – Střelice, okr. Brno-venkov; 3 – Brno-Holásky; 4 – Brno-Komín.

Obr. 55. Graf korelačních plejád z vybraných moravských lokalit fáze Ib.

1. Brno-Komín, Brno-Maloměřice, Střelice u Znojma, Jaroměřice n/R., Brno-Žebětín, Vanovice a Horákov.

Skupinu tedy tvoří sedm nalezišť s podobností větší než 80 %, při čemž srovnávaný materiál z Brna-Komína a Brna-Maloměřic je téměř shodný. Na keramice z uvedených lokalit jsou v menší míře zastoupeny znaky známé především z fáze Ia (rýsovaná technika 4, výčnělky 02, 04).

2. a) Střelice u Brna, Brno-Holásky a Brno-Obrány.

Uvedená trojice sídlišť má příbuznost 70—80 %. Od předchozí skupiny se odlišuje absencí znaků starší fáze (Ia).

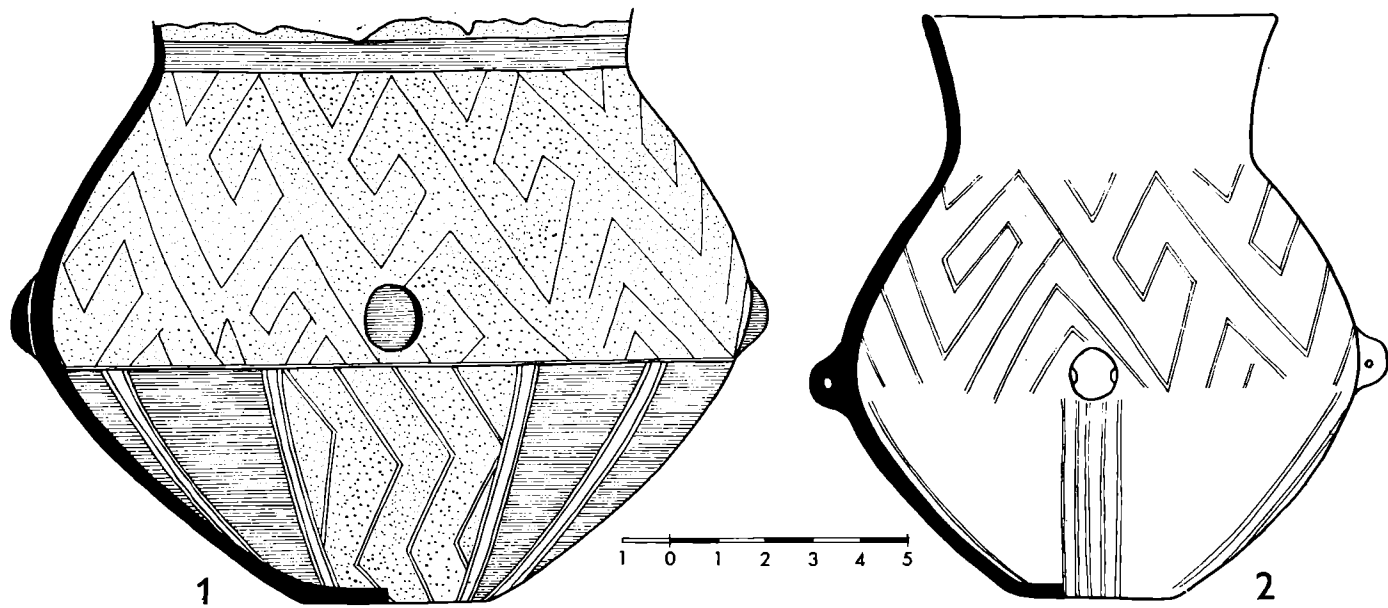
2. b) Znojmo-Novosady, Brno-Bosonohy a Brno-Řečkovice.

Tyto lokality představují další podskupinu s podobností 60—70 %. Stejně jako předchozí trojice postrádají znaky fáze Ia. Odlišnost od podskupiny 2a není tak zjevná a patrně bude třeba vzít v úvahu možné zkreslení dané početně nevyrovnanými soubory.

3. Pavlov pod Děvinem.

Tato lokalita se vydělila od ostatních nalezišť na základě nejmenší příbuznosti (64 %). Odlišuje se některými podstatnými vlastnostmi keramického inventáře, zejména úplnou absencí rýsované ornamentace, jiným zastoupením plastických výzdobných a účelových tvarů i typem okraje nádob (Košťurík—Unger 1977—78; Košťurík 1981, 110—112). Zjištěné diference mají s největší pravděpodobností význam jak chronologický (přechod ke II. stupni MMK), tak i regionální.

Pomocí zvolených metod se náznaky vnitřního vývoje v rámci fáze Ib

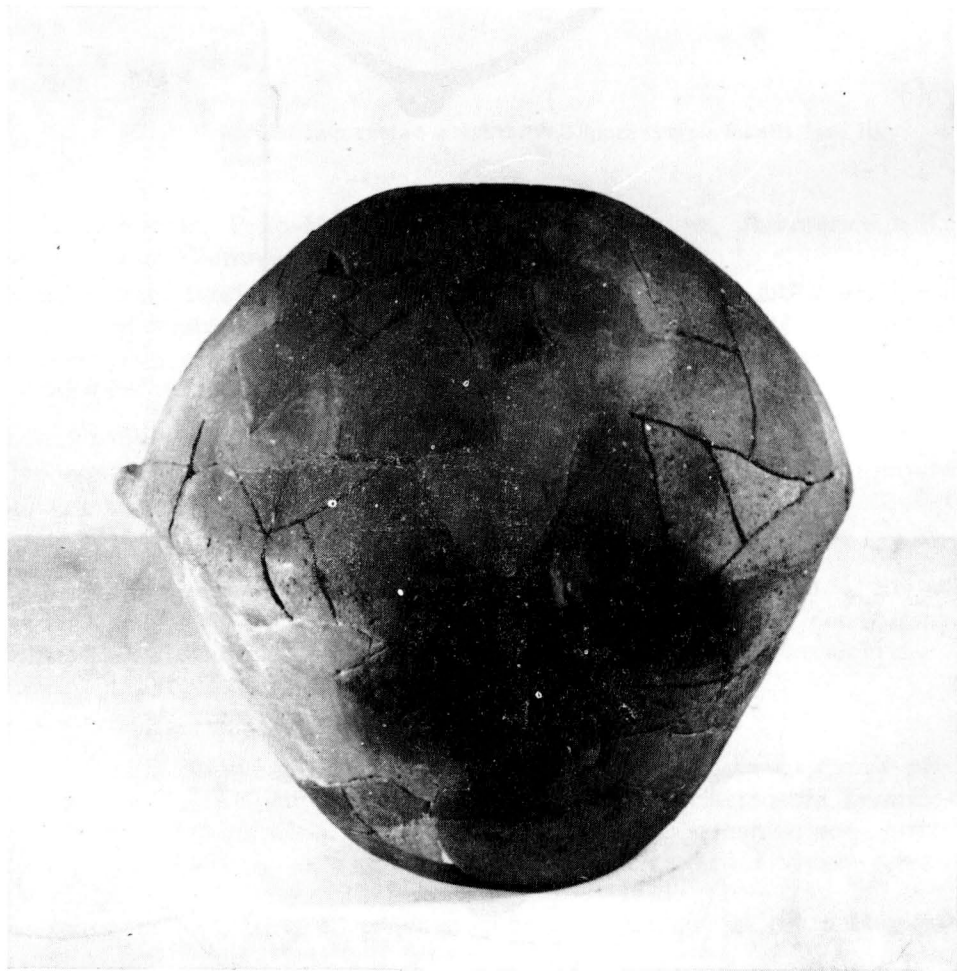

Obr. 56. Ukázka podobnosti v ornamentaci tenkostěnné keramiky. 1 – Jaroměřice n/R; 2 – Brno-Komín.

skutečně projevily v konkrétnější podobě. Z vybraných lokalit se jasně oddělila 1. skupina z počátků sledovaného období, obsahující doklady z předchozí fáze a zcela stranou vypadl také soubor ze sklonku této fáze. K dalšímu zpřesnění (podskupiny 2a, 2b) by se patrně dospělo využitím kvantitativních údajů — tj. četností sledovaných znaků.

5.3 VNITŘNÍ PERIODIZACE STARŠÍHO STUPNĚ MMK

Výsledkem dosavadního detailního studia starší MMK je množina chronologicky citlivých znaků, pomocí nichž lze s různou mírou obecnosti definovat starší stupeň a jeho fáze.

Obr. 57. Střelice, okr. Znojmo. Hřibovitá nádoba.

Pro I. stupeň kultury s MMK je určující:

- keramika s malovanou ornamentací červenožluté barvy, která může být ojediněle doplněna také bílou barvou; důležitá je absence bílé pastózní malby;
- keramika zdobená jemně rytou („rýsovanou“) ornamentací;
- přítomnost hříbových nádob (typy 210 a 220) a kubických či hranolovitých předmětů, tzv. lampiček (varianty 751 a 752);
- výskyt drobné antropomorfní plastiky;
- přítomnost obsidiánu a kostěných nástrojů s „knoflíkem“.

Uvedené znaky, záměrně nekonkretizované do větších podrobností, platí pro starší stupeň nejenom na Moravě, ale i v dalších částech lengyelského okruhu ve středním Podunají; jejich výskyt se omezuje pouze na stupeň Lengyel I (Kazdová 1982; 1983a).

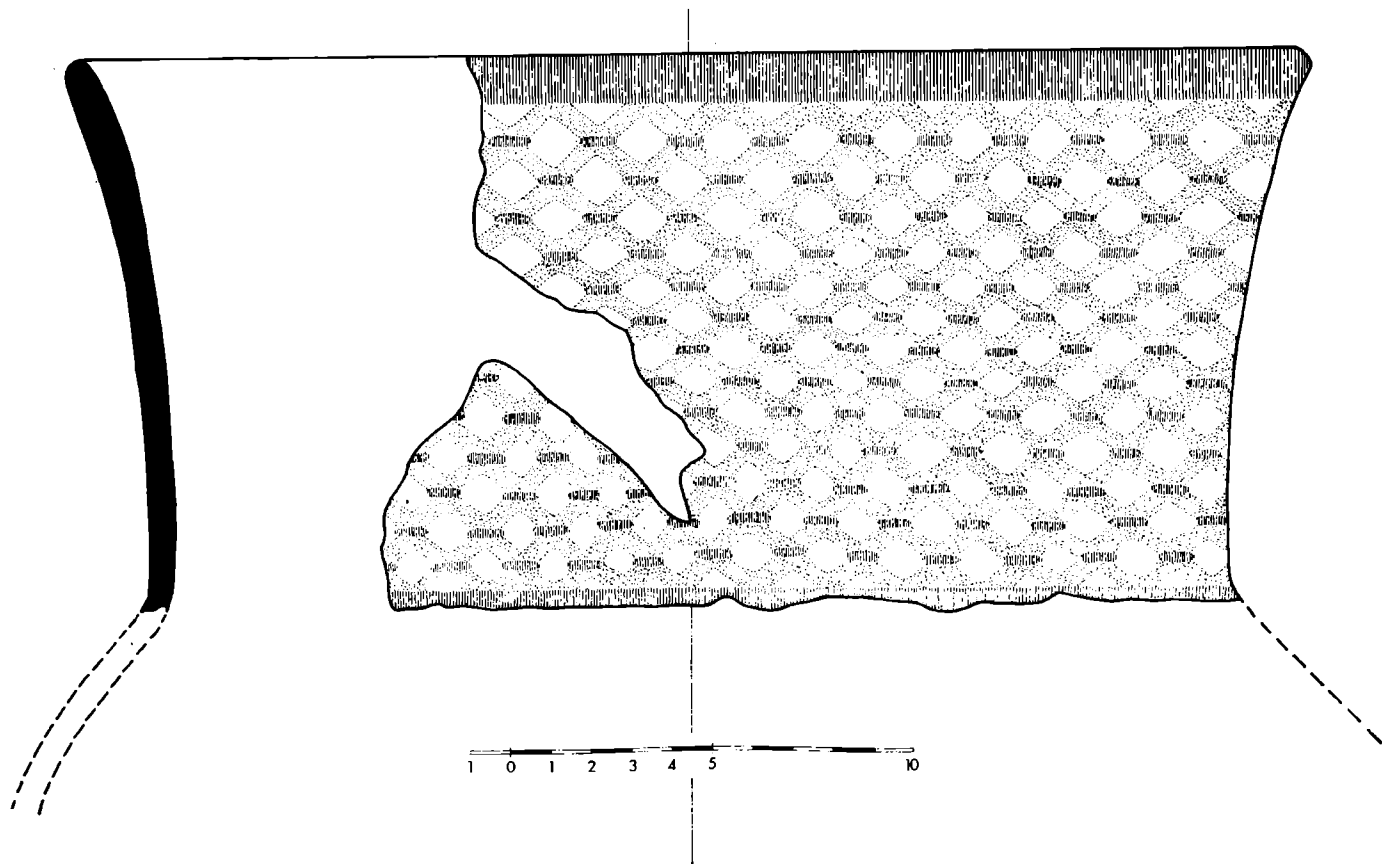
Pro fázi Ia kultury s MMK jsou rozhodující tyto vlastnosti: z prvků malované ornamentace elipsy (16; např. tab. 1 : 2), tělíska (17—18; obr. 52 : 3b; tab. 3; 4), tremolová vlnovka (26) a háček (31; obr. 52). Z variant malovaných motivů jsou to šachovnice (012—014) a meandry (031—033) vytvořené z výše uvedených prvků (obr. XIII; tab. 83 : 12). Ze spiralooidního motivu jsou to varianty 043 (obr. 52) a 044 (tab. 43 : 3a), dále tělískový motiv (061—065; tab. 3; 44 : 2, 3; 85 : 16; 105 : 6; 108; 111 : 1), varianta sítě (073), pravá, síťovitá a motýlkovitá „notová osnova“ (081—083; obr. VII; obr. 58), geometrické větvení (092, 094; tab. 2 : 1, 4; 43 : 1), vegetabilní větvení v podobě klasu (101—103; tab. 1 : 2; 55 : 10) a varianta pruhů z různých prvků.

V rýsované ornamentaci je pro Ia příznačná technika 1 (svazek jemně rytých linií), 2 (jemná mřížka), 3 (kombinace mřížky se svazkem linií), 6 (svazek hrubších linií) a 7 (hrubá mřížka). Výběr prvků je poněkud malý: čtverec (01), obdélník (03), kolečko (15) a háček (31). Z variant rýsovaných motivů zdobí keramiku sloupečková šachovnice (11), spiralooidní háčky (43) a průběžná vícenásobná klikatka (91; obr. XV; XVI; obr. 59; tab. 109; 110).

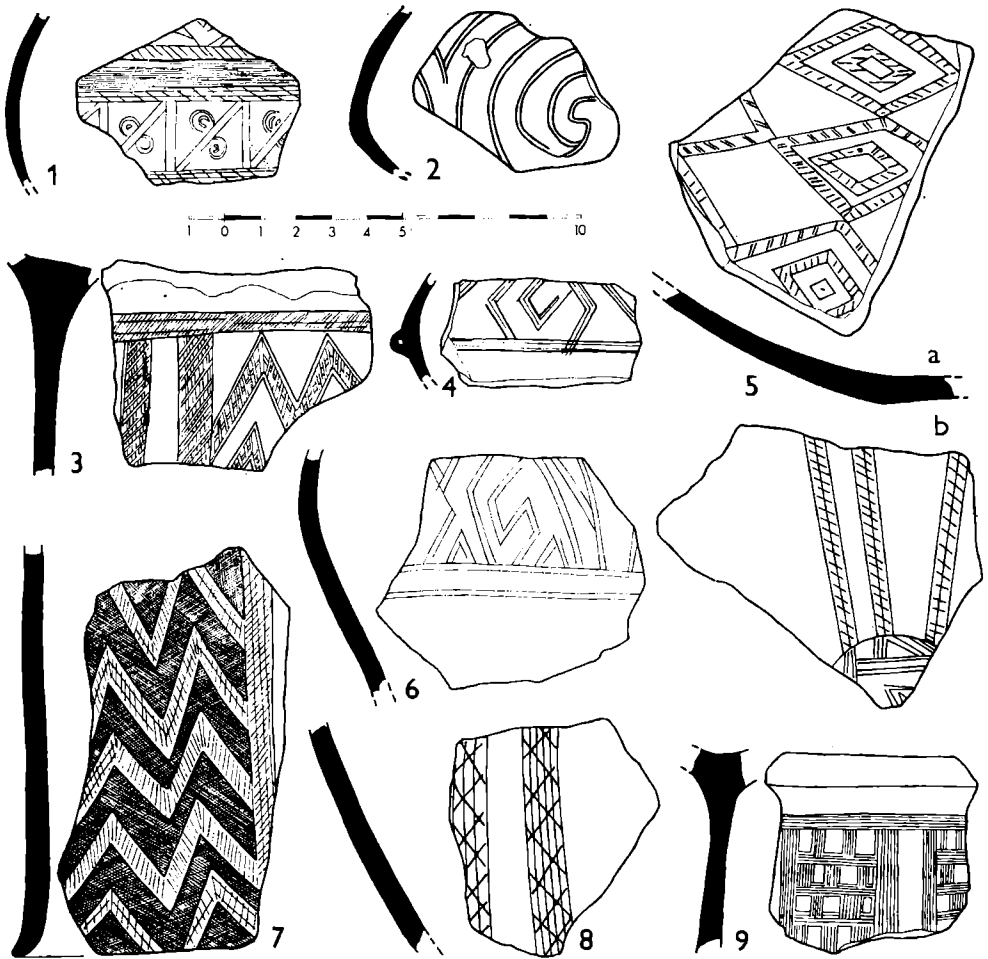
Z keramických tvarů je charakteristický hřib s úzkým ústím (211; obr. 51; 57), hřib s vyšším prohnutým hrdlem (221; tab. 80 : 2) a nižším přímým hrdlem (222; tab. 80 : 1) dále mísa s rozevřeným hrdlem (310; tab. 51 : 2; 104 : 1), kvádr (754; tab. 58 : 15) a další.

Vyjmenované znaky s čísly podle NK MMK se většinou omezují jen na uvedené období (Ia) a do další fáze již nepokračují. Kromě nich však tvoří tvarovou a výzdobnou náplň Ia další znaky, jejichž „životnost“ přesahuje trvání jedné fáze. Převážná většina jevů známých ze starší fáze I. stupně je doložena také v následující mladší fázi; tj. v Ib.

K průběžným znakům, které se neomezují jen na trvání fáze Ia patří z malovaných prvků čtverec, kosočtverec, obdélník, trojúhelník, klikatka, oblouk, spirála, meandr, pruh, dělený pruh, impreso—pruh, klín, kolečko (01—15), vlnice (25), kříž (41) a přesýpací hodiny (51). Z kategorie malovaných motivů do této skupiny náleží varianty bez elips a tělísek (011, 021—024, 031—032), dále pravé spirály (041) a spojované terče (042), většina variant hvězdicového motivu (051—057), sítě (071—072, 074—

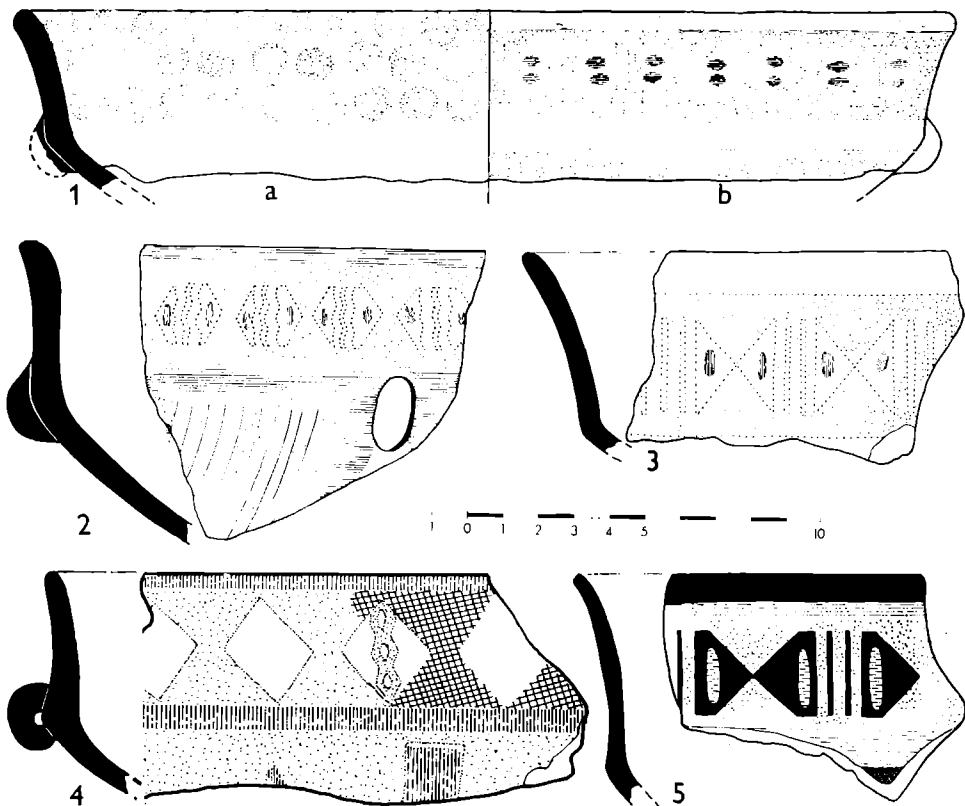
Obr. 58. Těšetice—Kyjovice. Objekt 3. Varianta malované ornamentace (081), příznačná pro fázi Ia.

Obr. 59. Výběr keramiky s rýsovanou ornamentací fáze Ia. 1 — Kobeřice; 2, 5 — Prštice; 3, 4, 7, 9 — Střelice, okr. Znojmo; 6 — Dukovany; 8 — Radostice.

075), geometrické větvení bez prvků 16—18 (091—093, 095) a některé varianty vlnicového motivu (111—113, 115), motiv ostatních pruhů v podobě variant 122, 123, 126, 127, všechny dosud známé modifikace písmennového motivu (131—136) a varianty přesýpacích hodin (142, 143; tab. 81 : 3; obr. 60).

Z rýsované ornamentace je průběžná technika 4 (dvojitá tenká linie — obr. 62); z prvků kosočtverec (02), trojúhelník (04), klikatka (05), oblouk (06), spirála (07), meandr (08), pruh (09), kříž (41). Také podstatná část rýsovaných motivů se udržuje v oblíbě déle než po jednu fázi: např. meandrové šachovnice (12), varianty pruhů (21—24), pravých a trojúhelníkovitých meandrů (31—33), průběžné vícenásobné spirály (41), hvězdice (51—54), čtyřpramenné pletence (61), pravé kosočtverce (81) a varianty klikatkového motivu (92—93). Z plastických výzdobných a účelových

Obr. 60. Příklad malovaného motivu přesýpacích hodin. 1 — Brno-Komín; 2 — Střelice, okr. Znojmo; 3 — Šlapanice; 4 — Brno-Holásky; 5 — Dukovany.

tvary přežívají např. výčnělky svisle protáhlé, asymetricky vystouplé, drobné nevýrazné (02—04), svisle protáhlé s horizontálním otvorem (29), kruhové s horizontálním otvorem (30) i některé typy rohatých „uch“ (41, 42, 45, 46, 48 a 49). Z vhloubené výzdoby se průběžně vyskytují některé typy vrypů a záseků (02—03, 06, 08) a rýh (12).

Fázi Ib kultury s MMK charakterizují především takové vlastnosti keramiky, které se v předchozí ani v následující fázi neobjevují a omezují se výhradně na uvedené období. Bylo jich zatím zjištěno pouze několik:

Z motivů malované ornamentace je to varianta „notové osnovy“ beze svorek (084 — obr. 61), dále vegetabilní větvení v podobě „stromčeku“ (104) a varianta přesýpacích hodin řazených vedle sebe (141). V rysované ornamentaci se jako novum objevuje technika rytí jednoduchou tenkou linií (5 — obr. 54 : 3, 4; 62 : 1, 5—7), případně jednoduchou hrubou linií (9). Zatímco prvky zůstávají stejné jako v Ia, motivy se obohacují o variantu průběžných hákovitých meandrů (34 — obr. 56) a rozpadlých meandrů (35), uvolněného pletence (62) a kosočtverců (82—83 — obr. 54). Patří sem také drobná antropomorfní plastika s kruhovým příčným otvo-

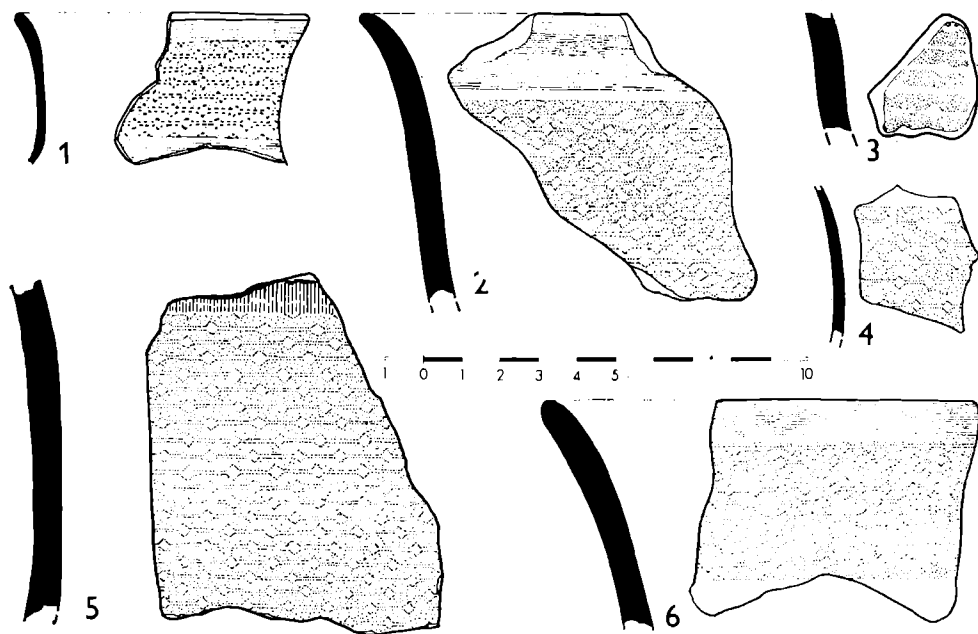
rem ve spodní části těla (Kazdová 1983 a). Z keramických tvarů je to patrně drobný soudek s výčnělky umístěnými na okraji (např. Kazdová 1977—78, obr. 11 : 6).

Ke znakům, které se v uvedené fázi objevují nově, ale pokračují plynule do následujícího stupně, náleží četné plastické výzdobné a účelové tvary: výčnělky kulovité (06), „sovi hlavičky“ (15), výčnělky s jamkami (16), bochánkovité (17), ploché (18), plná ucha (51) a další.

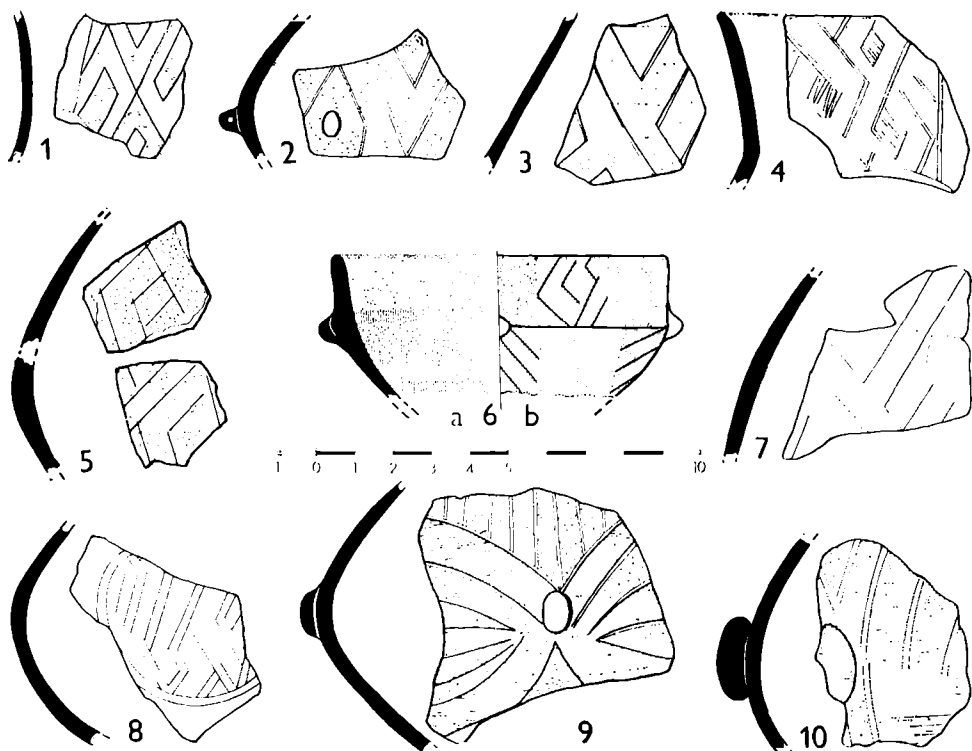
Ve výčtu znaků na úrovni fází jsou nepochybně ještě mnohé rezervy — zdaleka nejde o jejich vyčerpávající přehled. Předloženou charakteristiku staršího stupně kultury s MMK by bylo vhodné doplnit o nejnovější poznatky ze studia dalších kategorií nálezů (štípané, broušené, kostěné a parohové industrie).

Za současného stavu výzkumu kultury s MMK, kdy se nahromadilo a podrobně analyzovalo větší množství nového materiálu, lze výše uvedené konkrétní poznatky zobecnit a využít pro zpřesnění a doplnění dosavadní používané periodizace.

Charakteristika I. stupně, provedená na základě souboru určujících a průběžných znaků, se stala podkladem pro návrh množinového modelu, schématicky zobrazeného na obr. 63. Kružnice a ovály představují v časové posloupnosti částečně se prolínající nestejně veliké množiny vlastností vybraných z obecného prostoru znaků, které pro daný časový úsek vývoje kultury s MMK jsou typické a charakteristické. Model nevyjadřuje absolutní dobu jejich trvání, která se pro konkrétní sídliště pochopi-

Obr. 61. Malovaná prnamentace v podobě „notové osnovy beze svorek“ (084).
1, 2 — Jaroměřice n/R; 3 — Brno-Žebětín; 4 — Vanovice; 5 — Brno-Holásky;
6 — Dukovany.

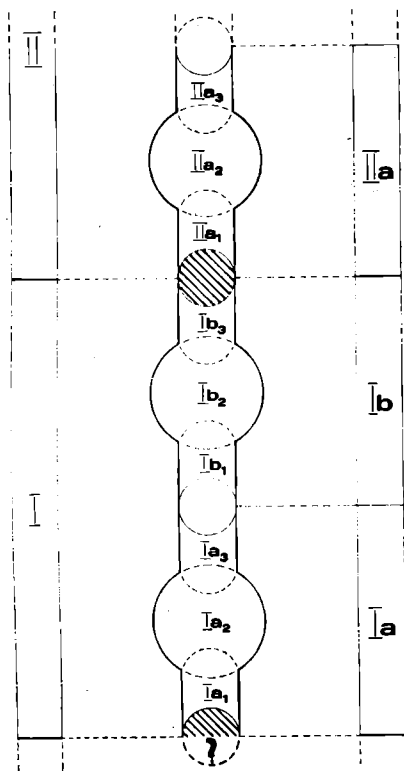

Obr. 62. Výběr keramiky s rýsovanou ornamentací fáze Ib. 1, 10 – Brno-Komín;
 2 – Vanovice; 3, 4, 9 – Horákov; 5 – Brno-Holásky; 6 – Brno-Žebětín;
 7 – Brno-Bosonohy; 8 – Jaroměřice n/R.

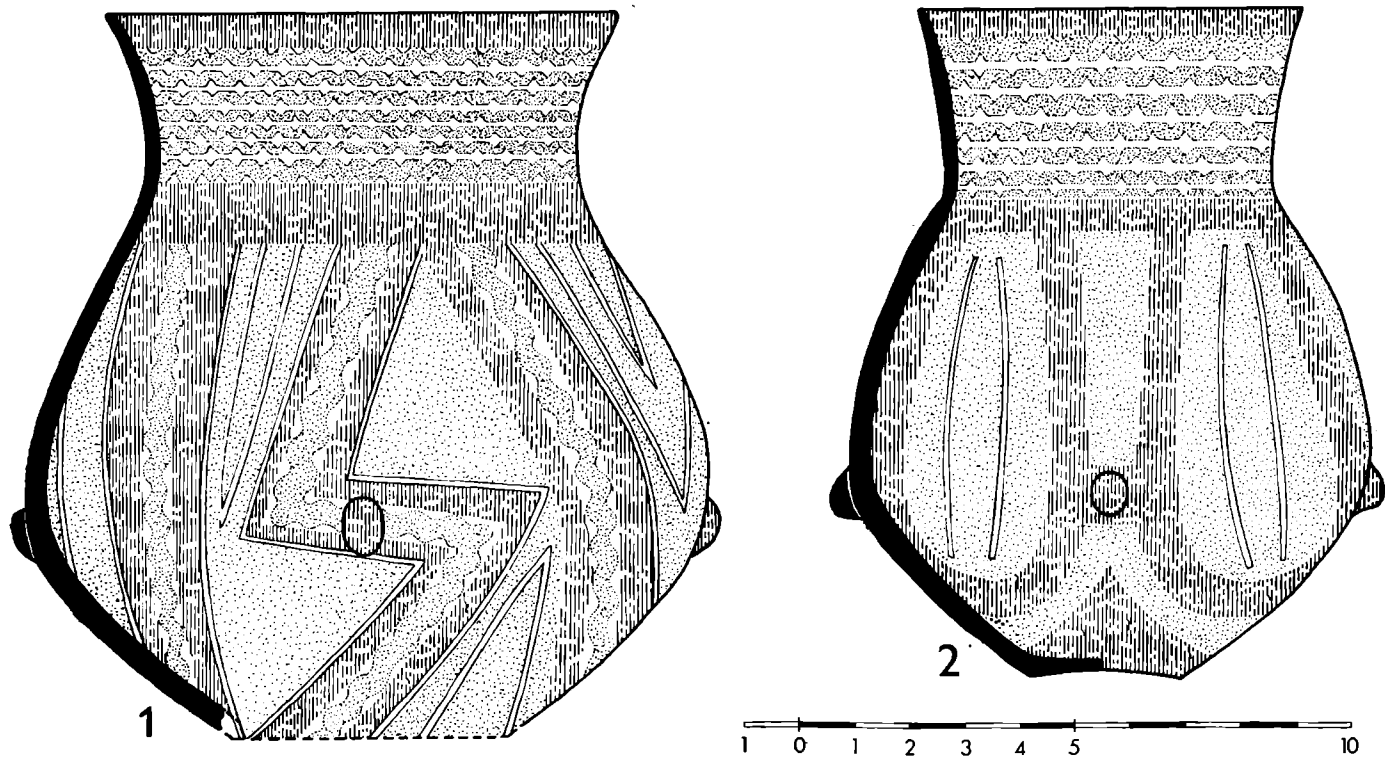
telně liší. Sjednocení (konjunkce) množin znaků charakterizuje hlavní etapy vývoje na úrovni stupňů a fází. Průniky (disjunkce) množin vybraných znaků názorně demonstrují procesy přechodu mezi jednotlivými fázemi a stupni, kde neexistují ostré hranice. Vyjadřují skutečnost, že určitý úsek vývoje kultury je charakterizován jen omezeným počtem kvalitativně odlišných znaků klasifikačních, zatímco převážná většina sledovaných vlastností se udržuje v oblibě po delší dobu. Tyto příznaky procházejí jednotlivými etapami evoluce v nezměněné podobě a proto nemohou mít charakter chronologicky citlivých znaků. Změnu lze postihnout pouze při detailní analýze materiálu, např. jen v kvantitě sledovaných znaků.

V tomto smyslu odpovídá množinový model současným vědeckým poznatkům o kultuře s MMK a může sloužit pro další vyhledávání dialektických souvislostí i hlubšího pochopení problematiky kontinuity a diskontinuity kulturního vývoje. Umožňuje co nejpřesnější zařazení materiálu z lokalit a to nejen na úrovni stupňů a fází. Při podrobnější analýze postihuje vnitřní vývojovou dynamiku fáze v klasickém cyklu (zrod — rozkvět — zánik) na nižší úrovni znakového souboru — subfázi. Vypra-

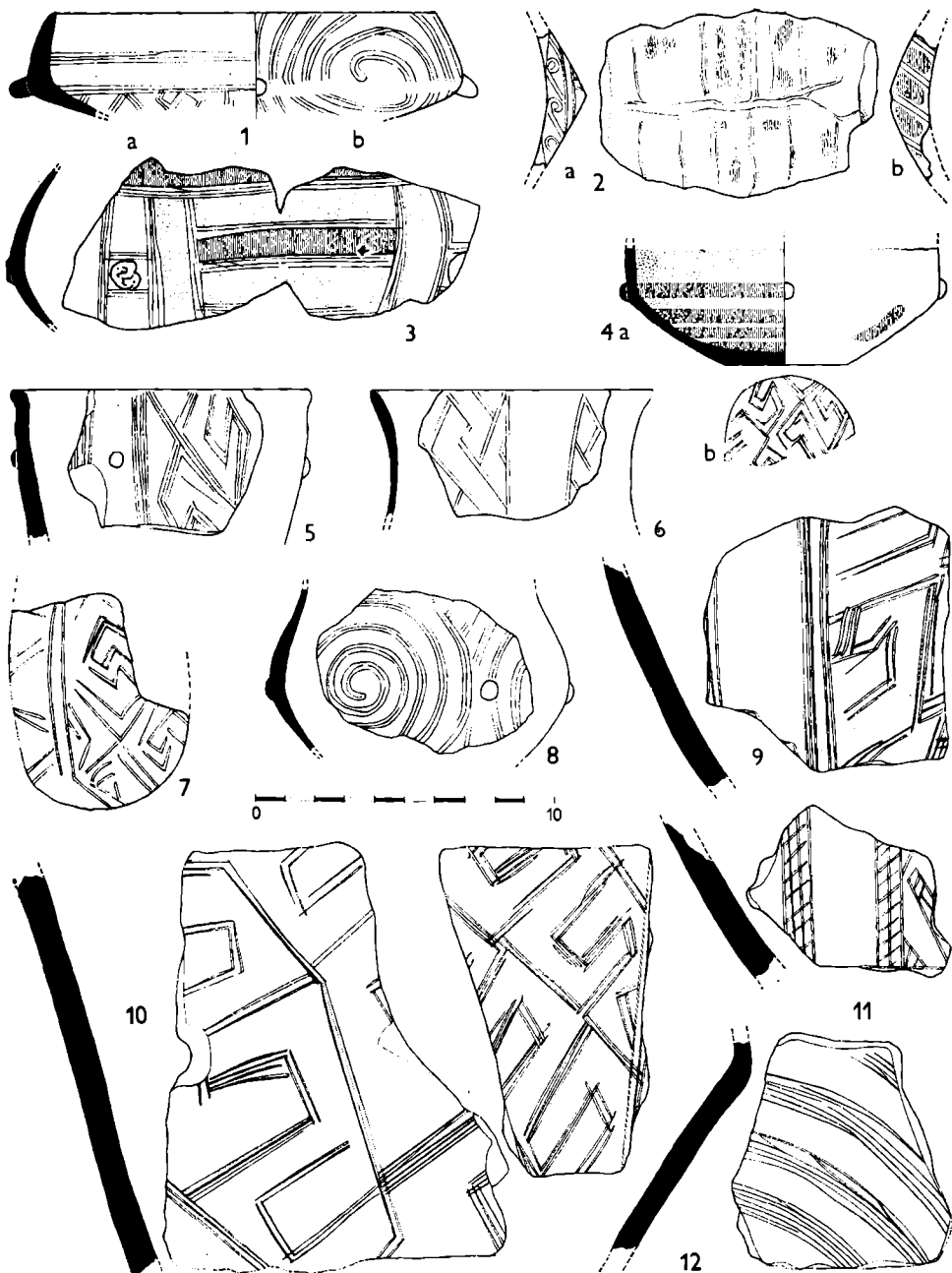
cované schéma předchází neopodstatněnému zavádění dalších „nových“ stupňů či fází, k čemuž svádí získávané prameny přechodného charakteru. Lze se tak vyhnout zbytečně komplikovaným periodizačním systémům nebo jejich častým obměnám.

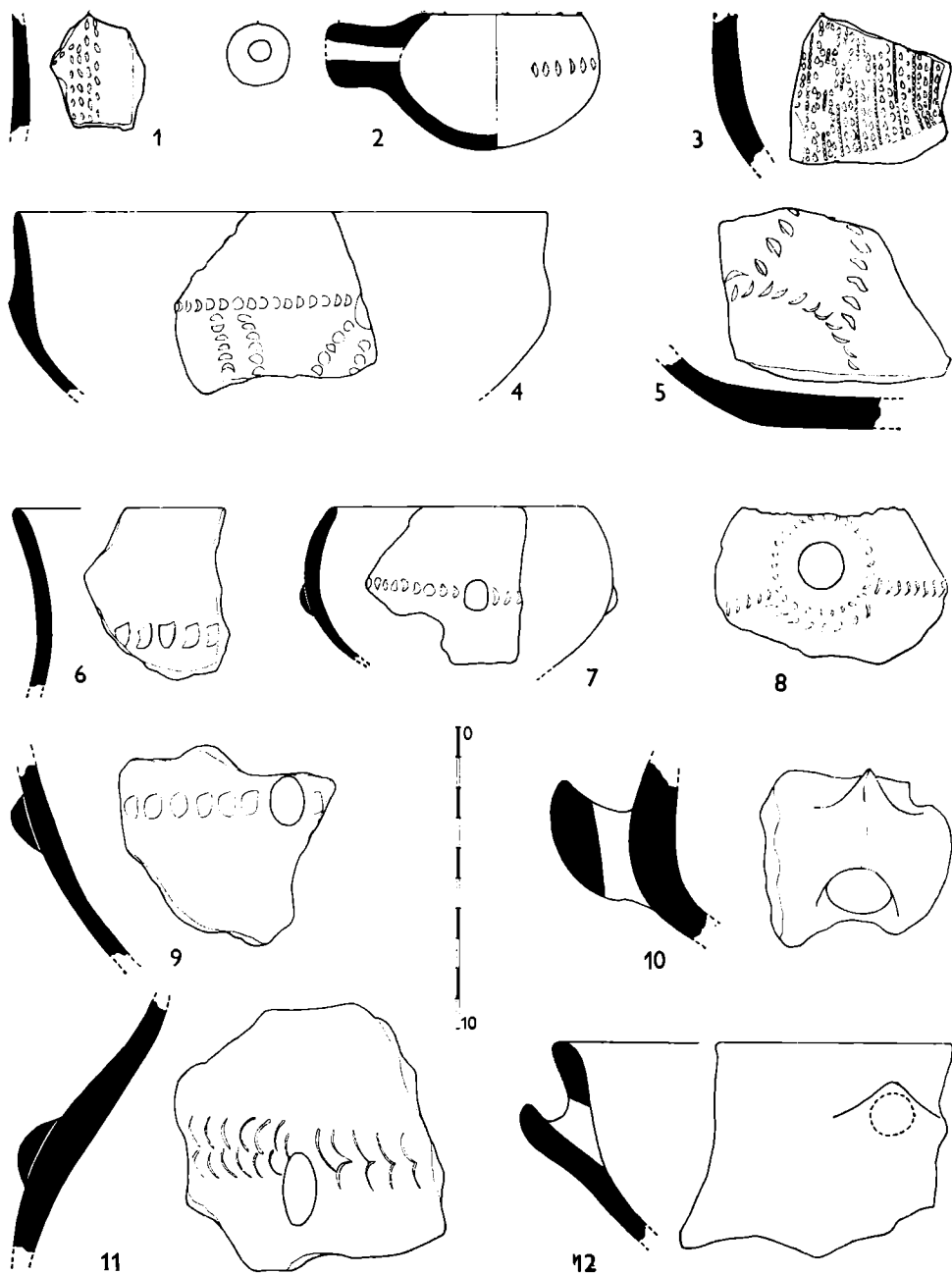
Obr. 63. Množinový model vnitřní periodizace kultury s MMK.

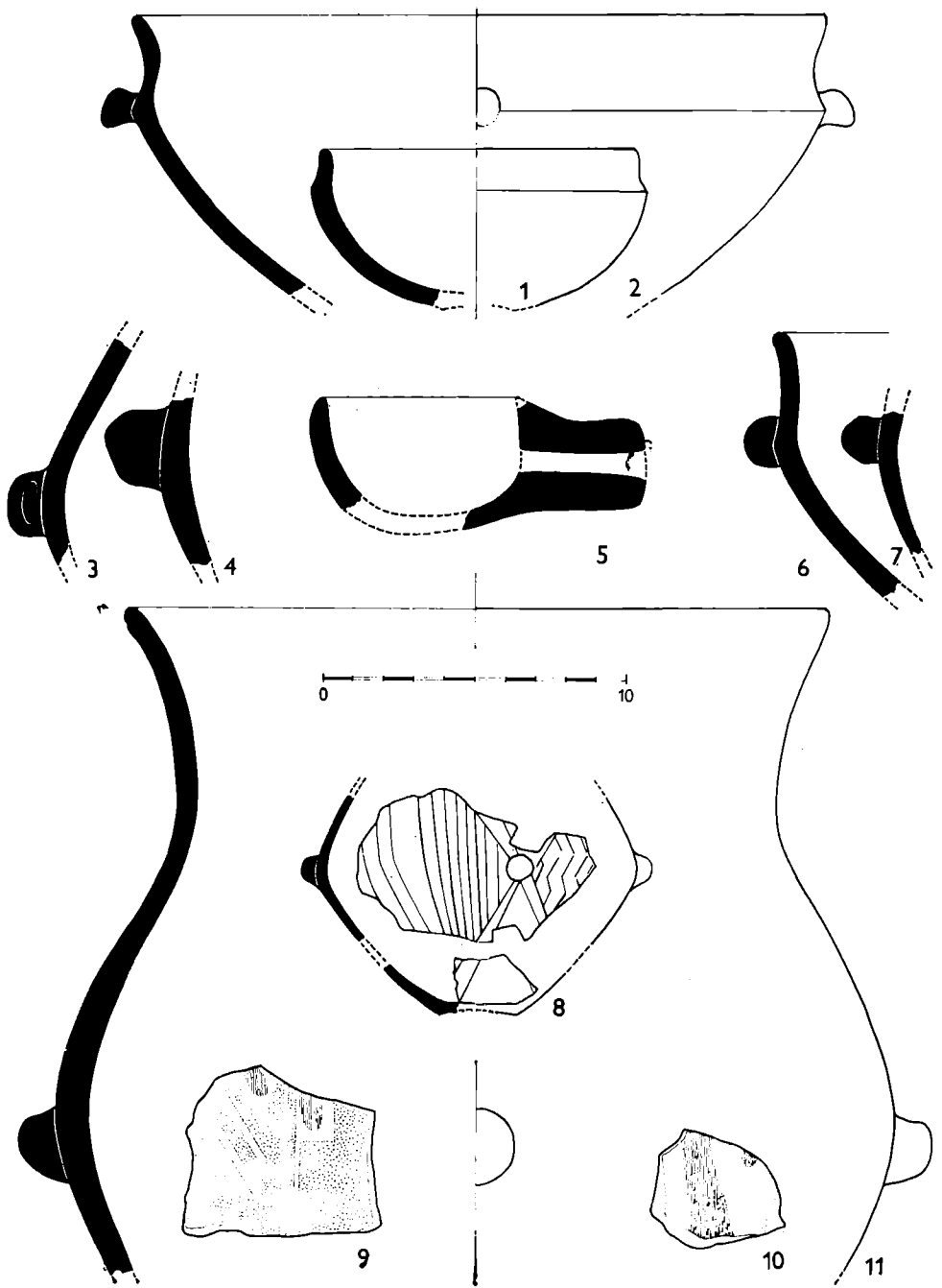
Obr. 64. Ukázka výzdoby na tenkostěnné keramice fáze Ib. 1 – Brno-Maloměřice; 2 – Střelice, okr. Znojmo, trať Sklep.

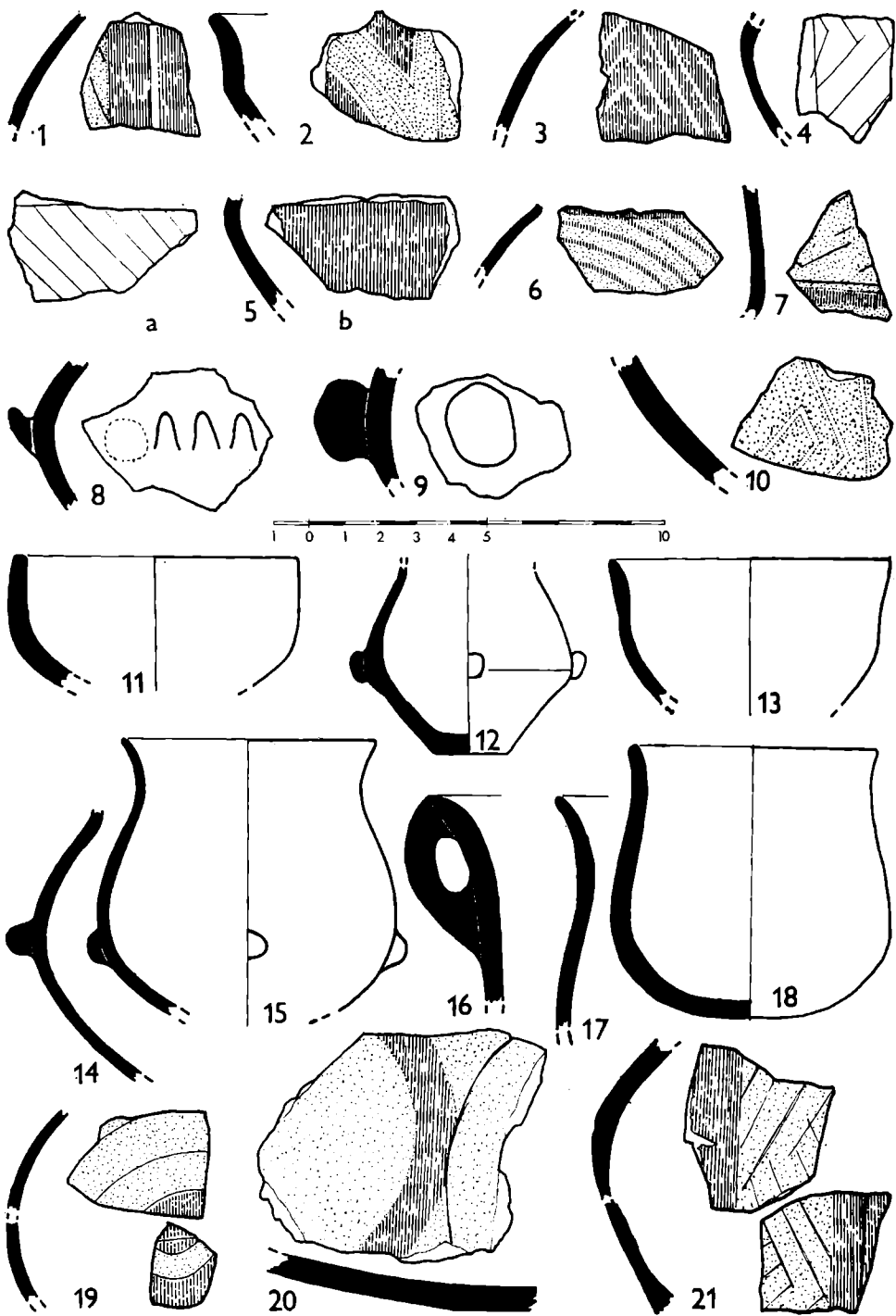
Tab. 95. Boskovštejn. Trať Výhon. Výběr zdobené keramiky.

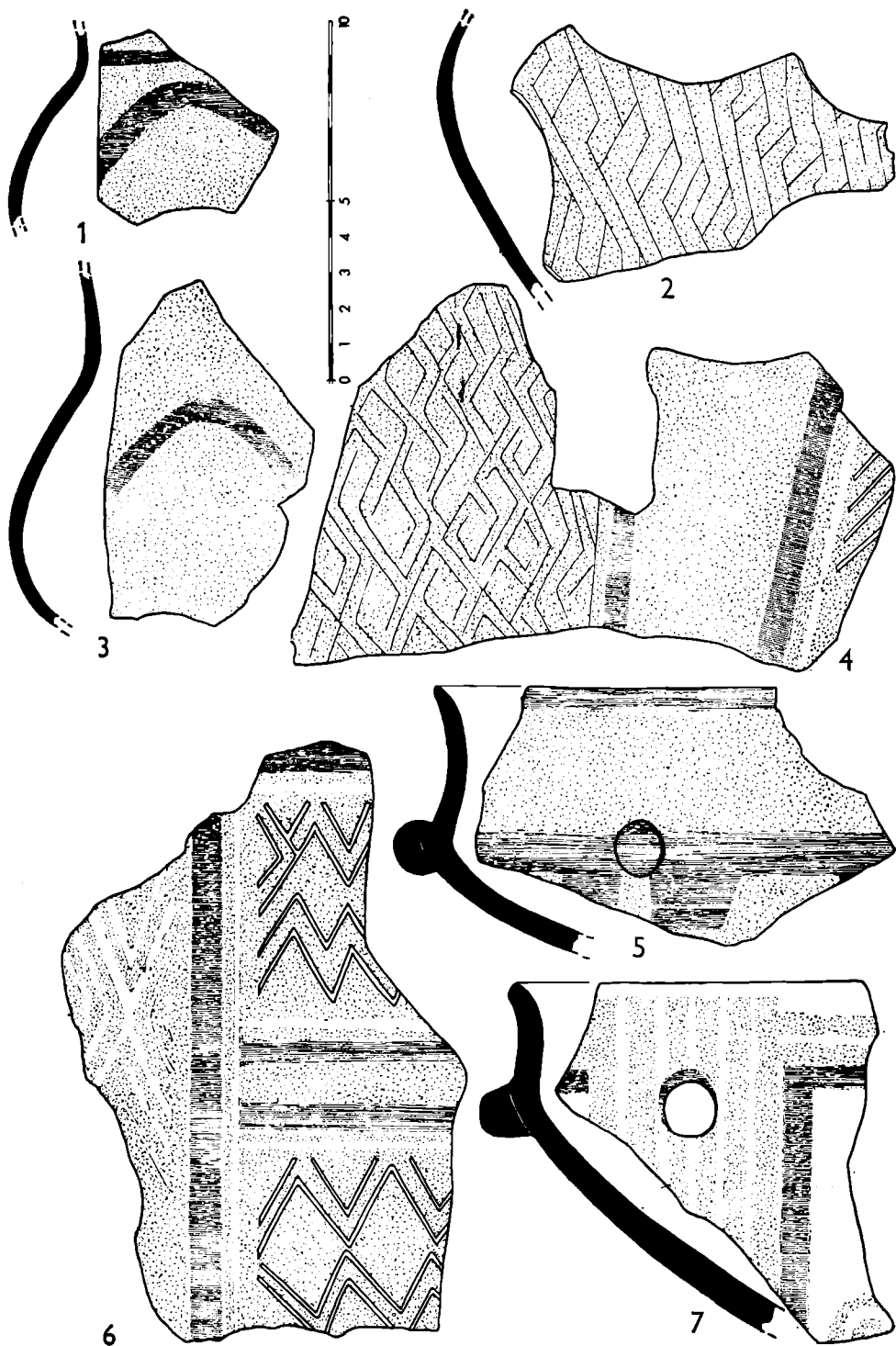
Tab. 96. Boskovštejn. Trať Výhon, Smoha. Výběr keramiky s vhloubenou a plastickou výzdobou. 1—11 — trať Výhon, 12 — trať Smoha.

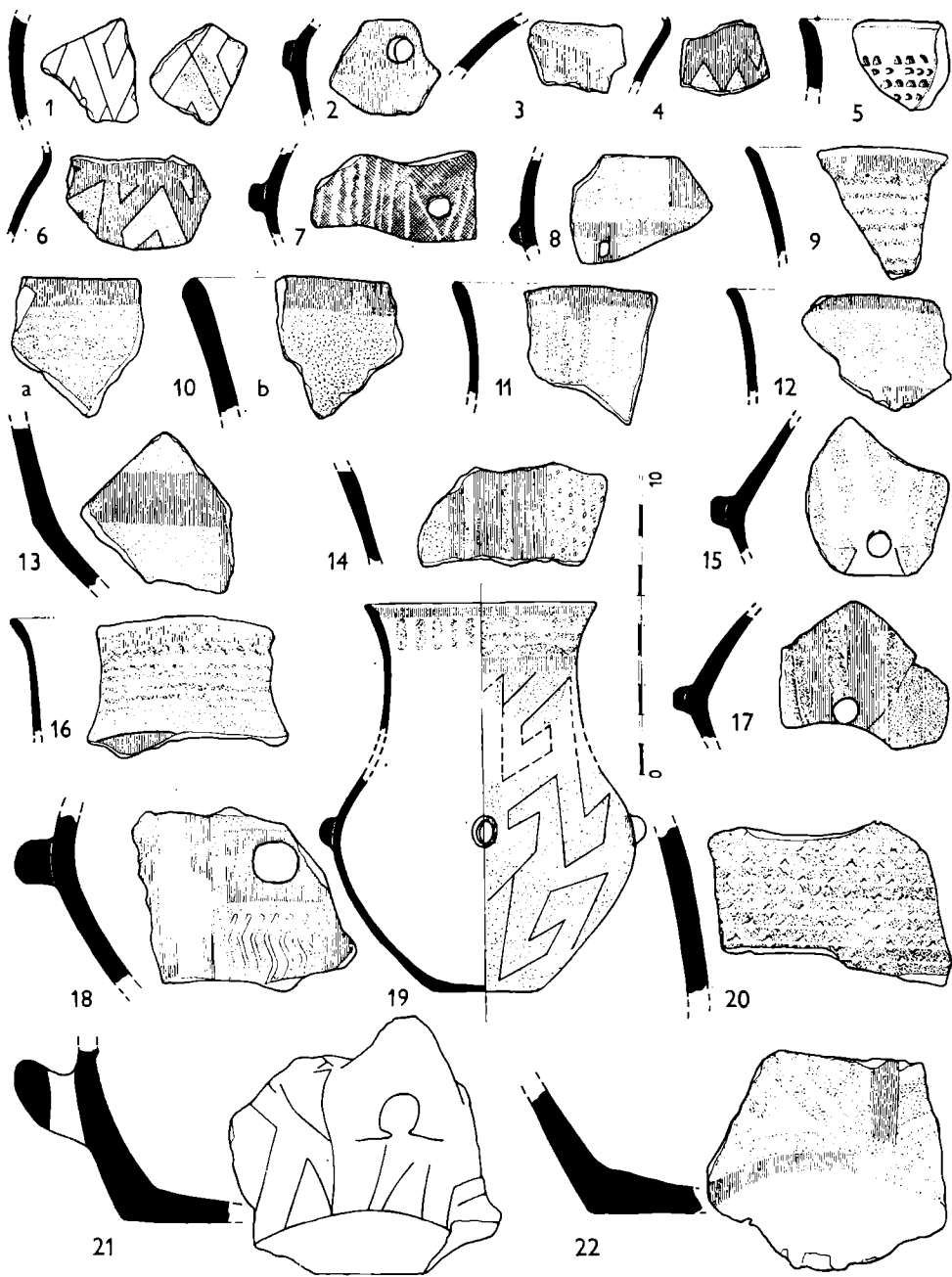
Tab. 97. Brno-Bosonohy. Výběr základních keramických tvarů.

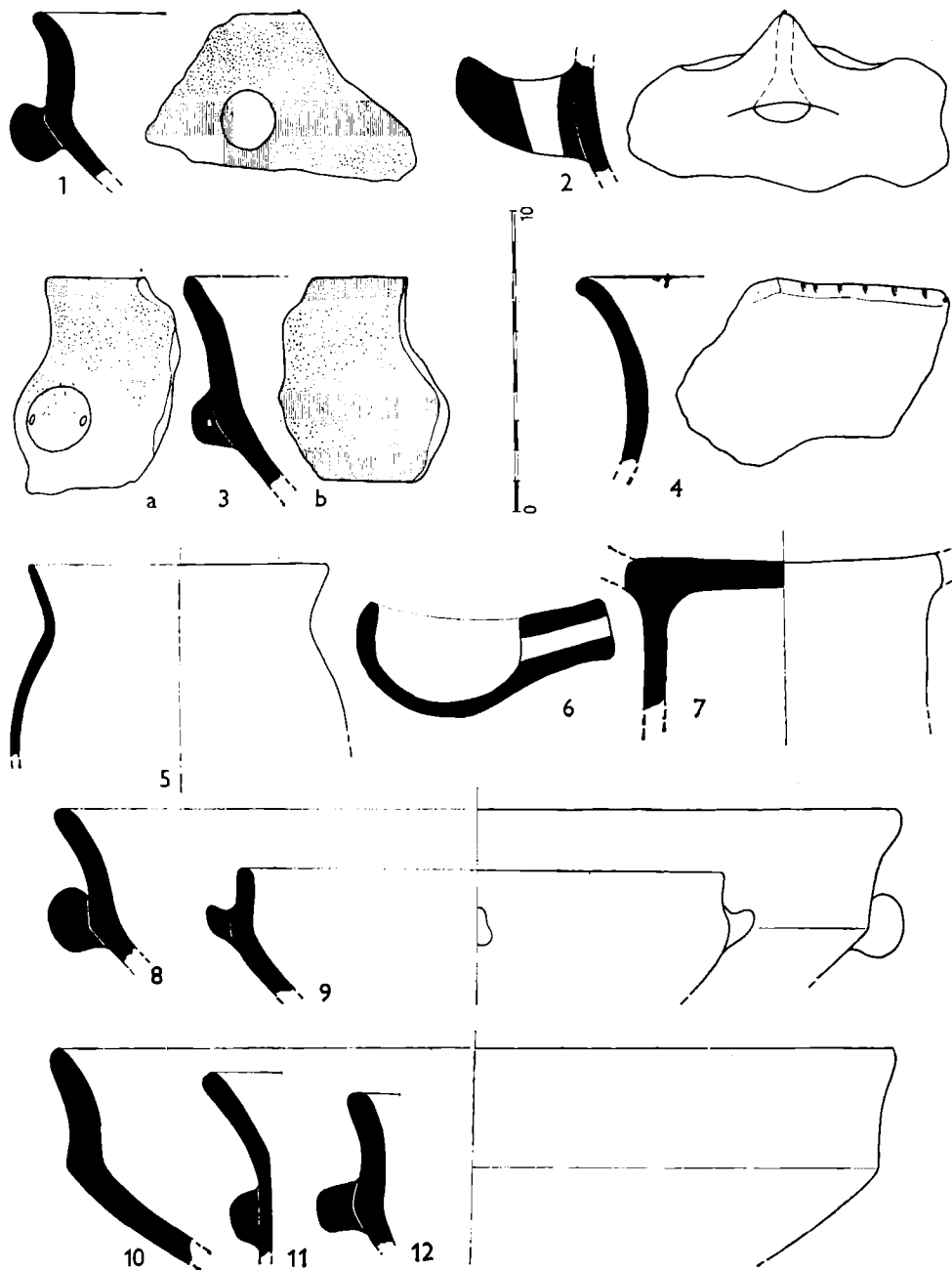
Tab. 98. Brno-Holásky. Ukázky základních tvarů a zdobené keramiky.

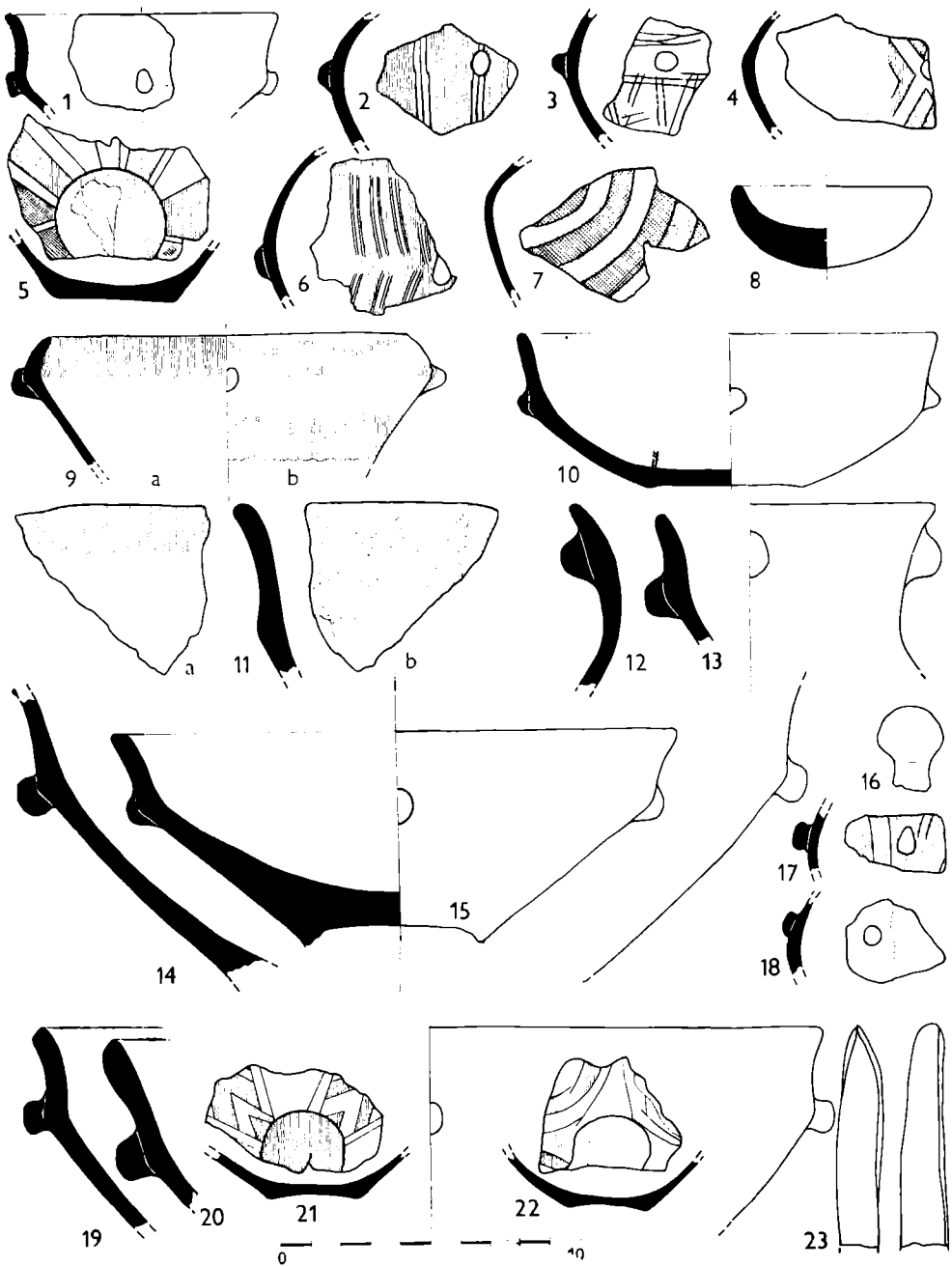
Tab. 99. Brno-Obřany. Výběr zdobené keramiky.

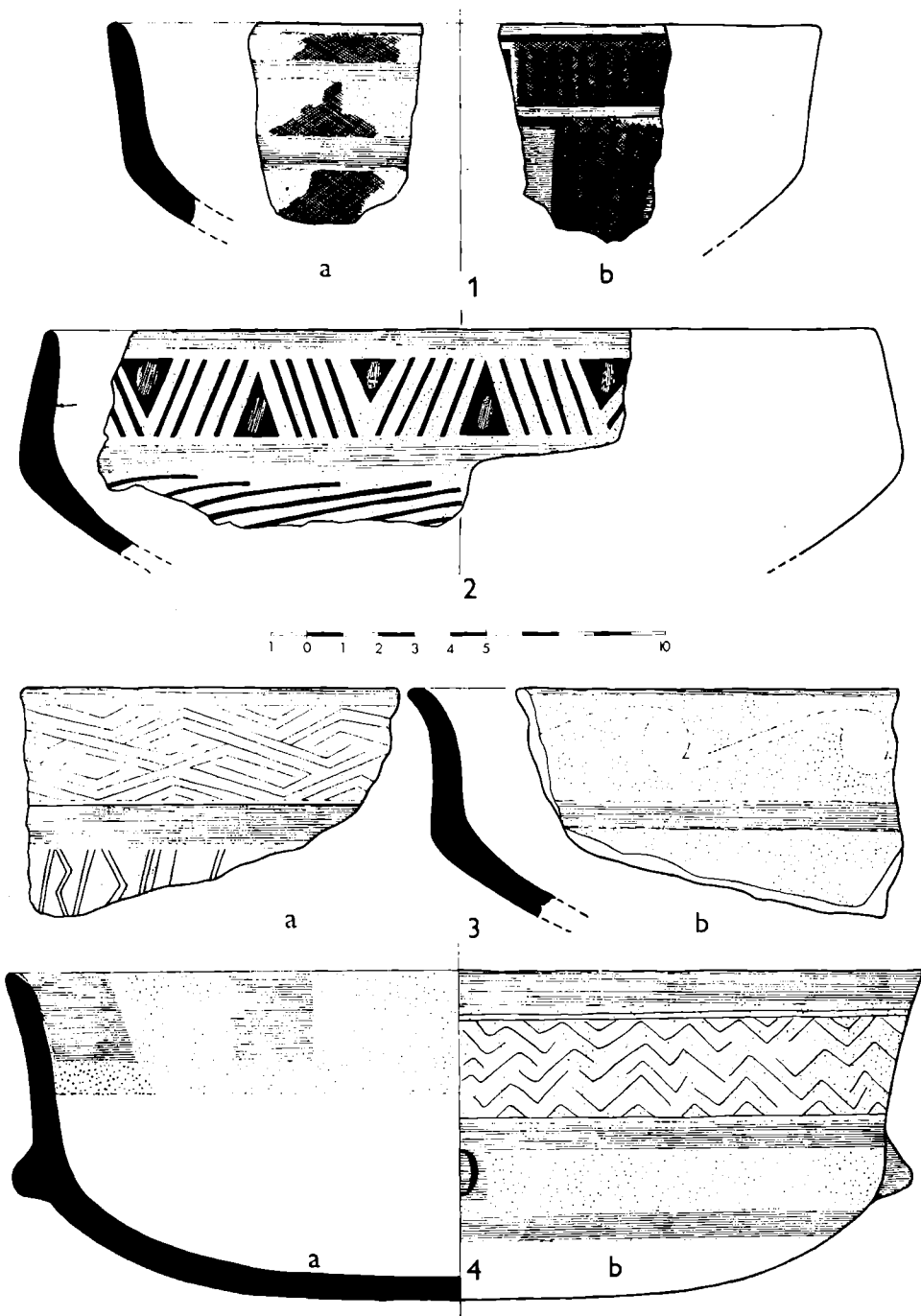
Tab. 100. Brno-Řečkovice. Malovaná, rýsovaná a vypíchaná keramika.

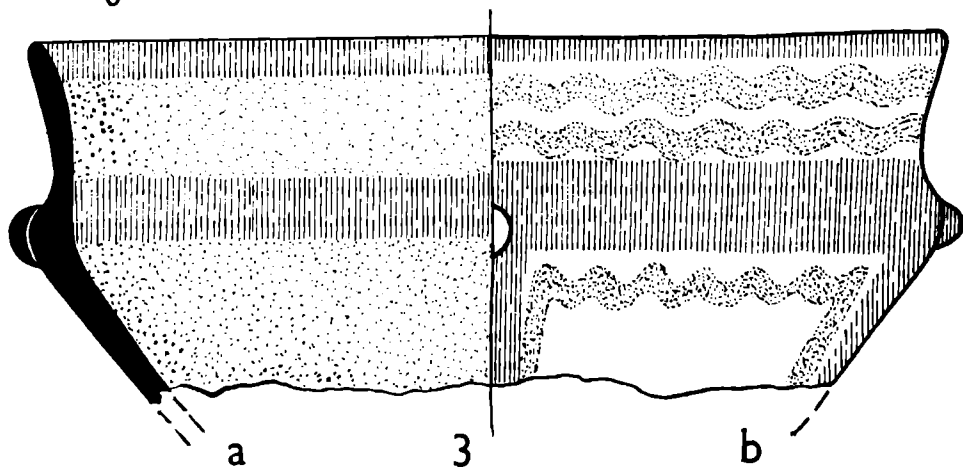
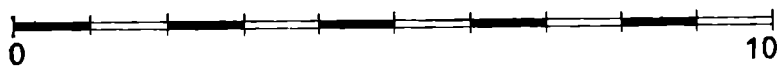
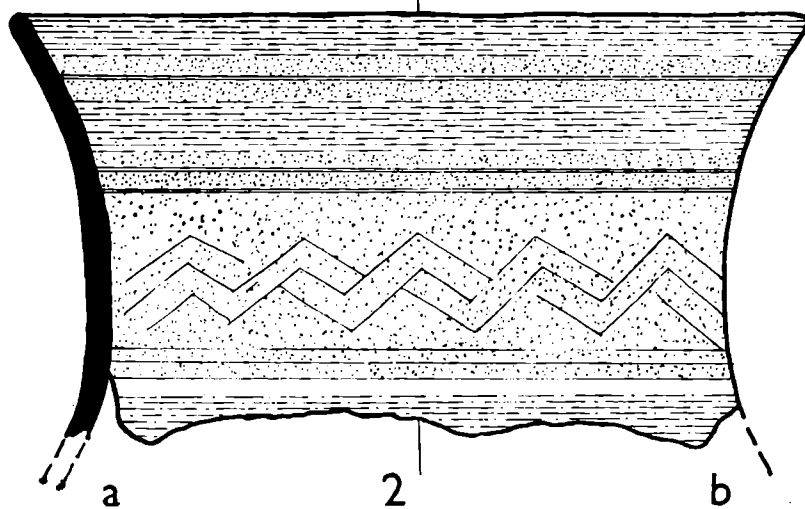
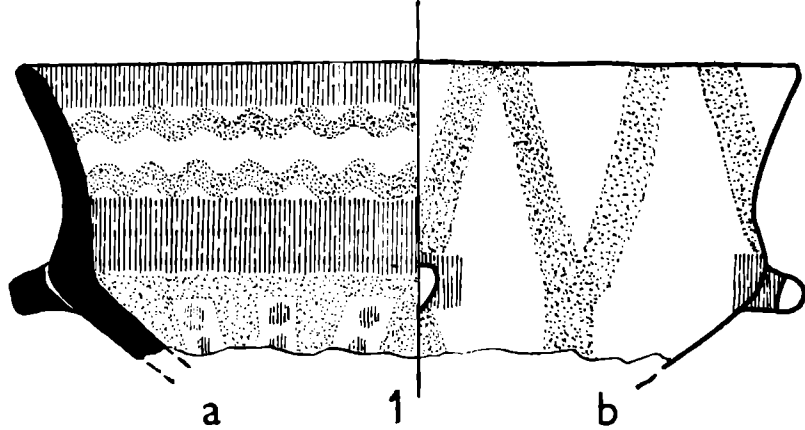
Tab. 101. Brno-Řečkovice. Základní keramické tvary a příklady výzdoby.

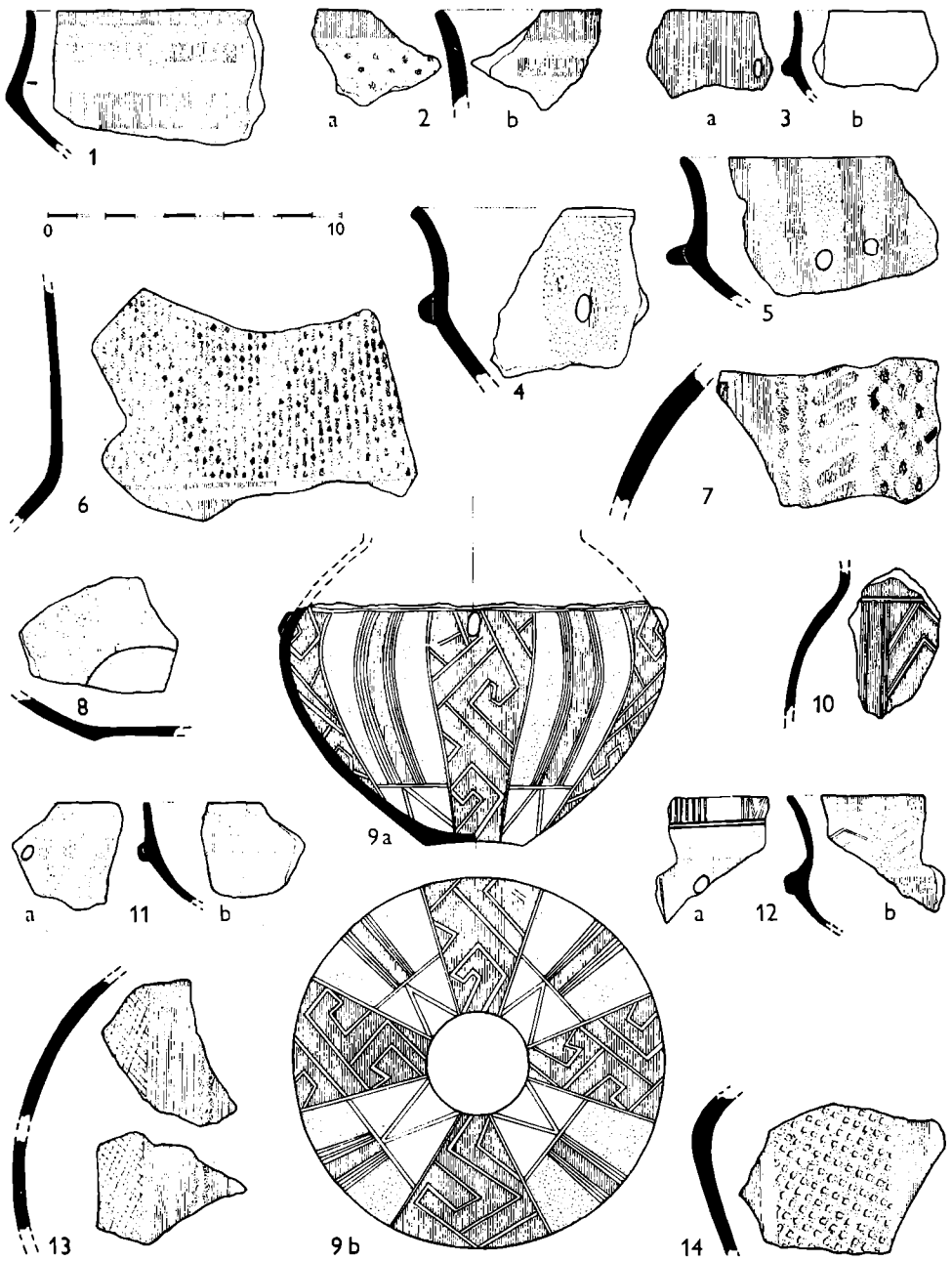
Tab. 102. Brno-Žebětín. Trať na Drdi. Výběr keramiky a zlomek BI.

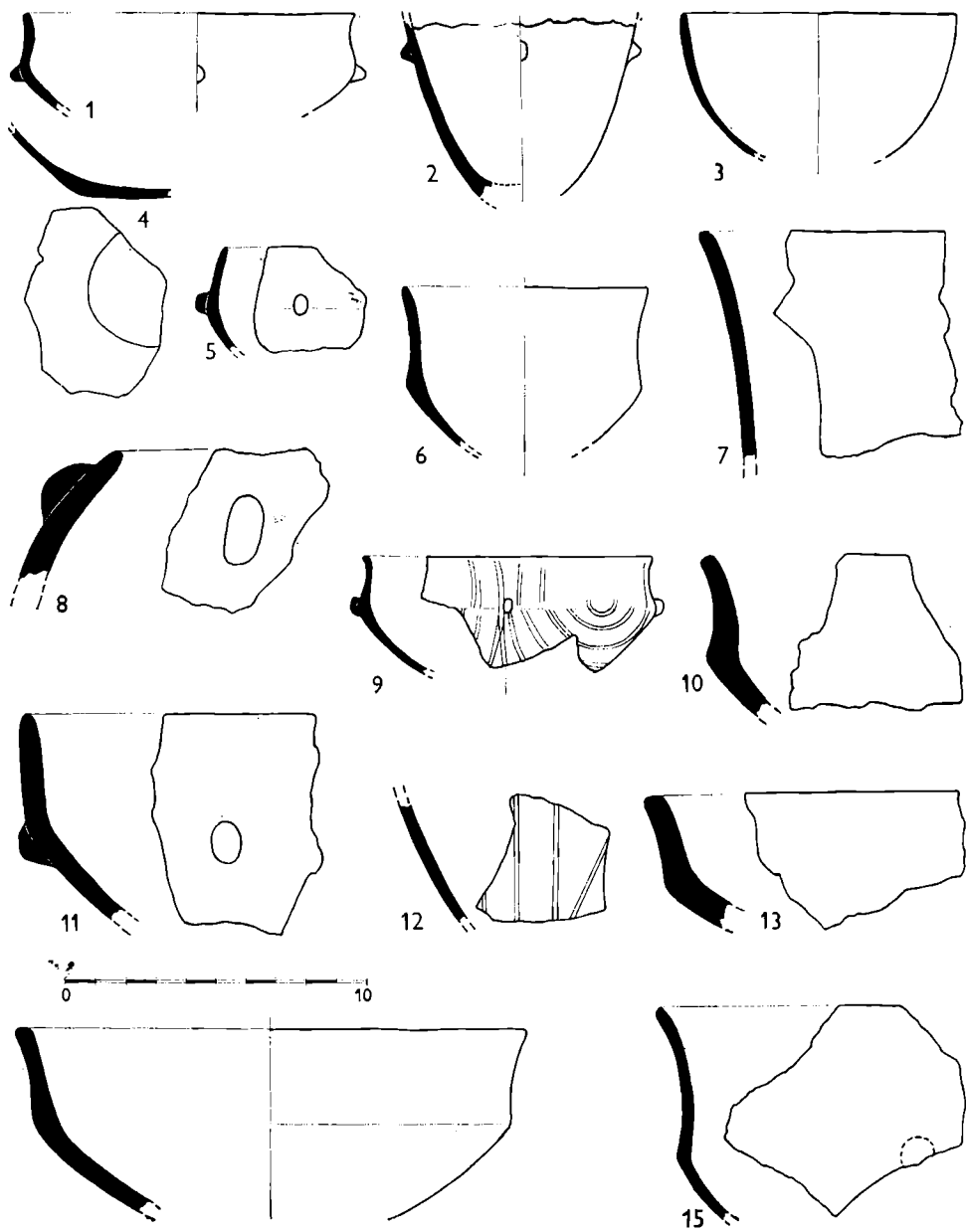
Tab. 103. Horákov. Malované mísy (rekonstrukce).

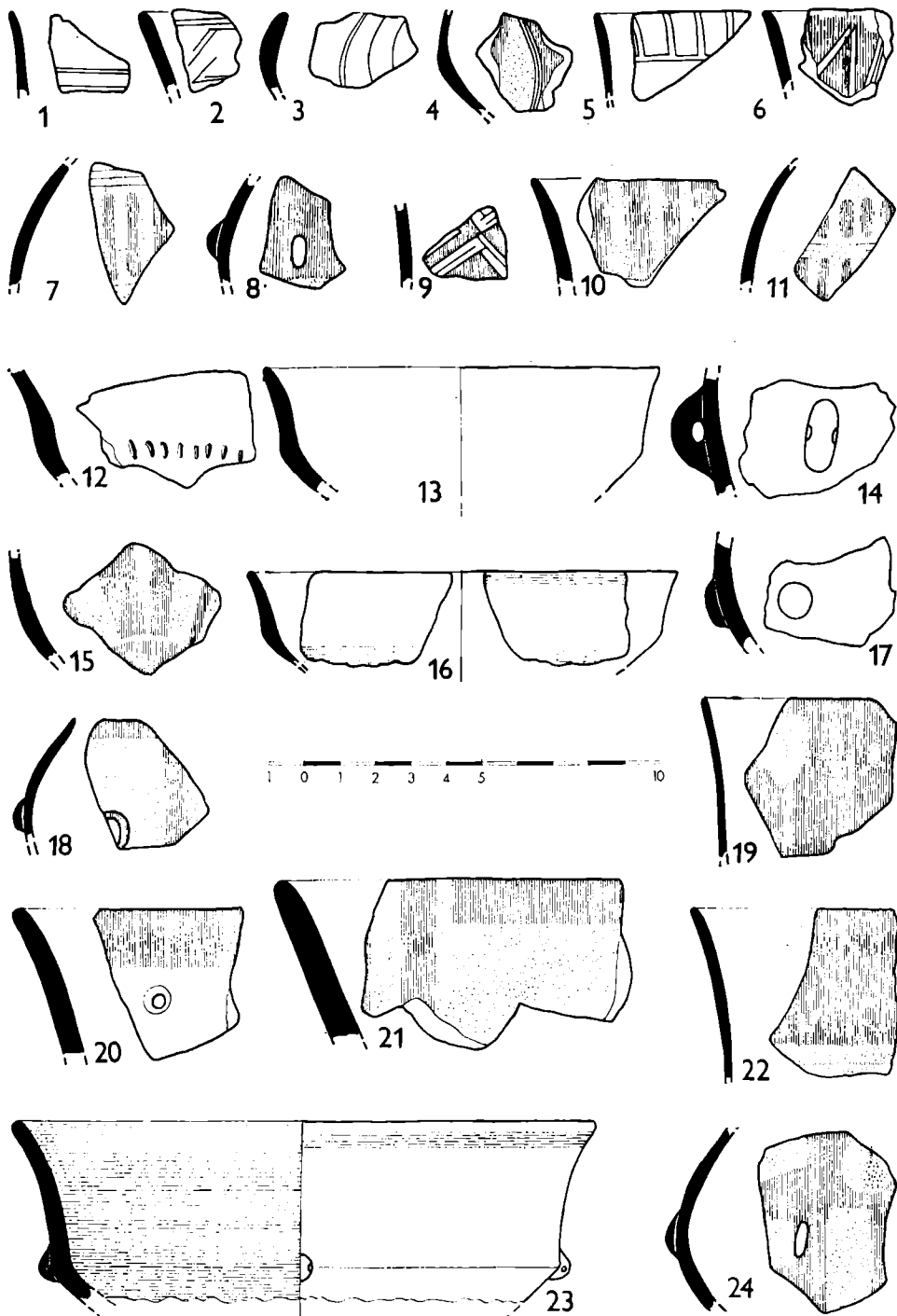
Tab. 104. Popůvky. Malovaná tenkostěnná keramika.

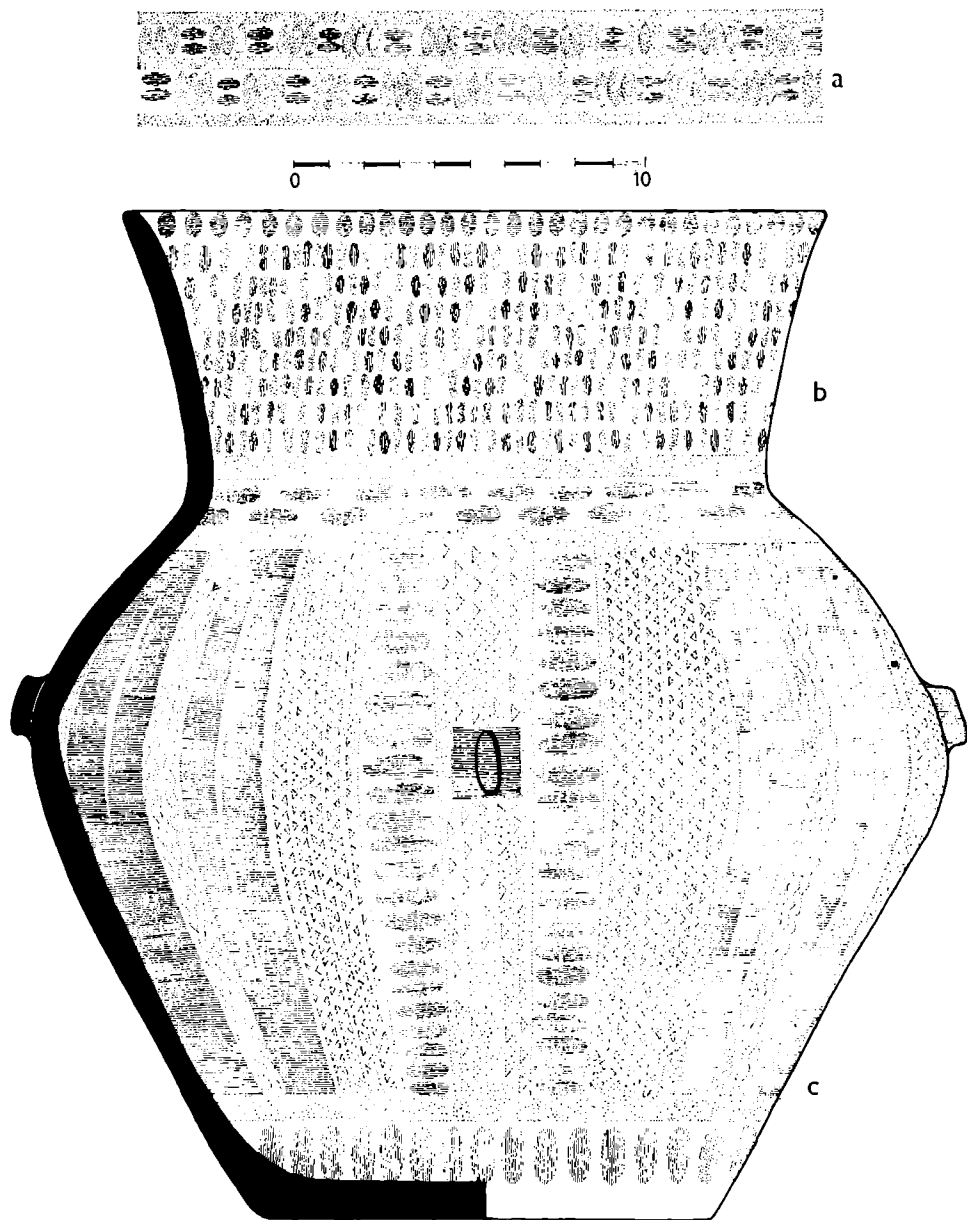
Tab. 105. Popůvky. Výběr malované a rýsované keramiky.

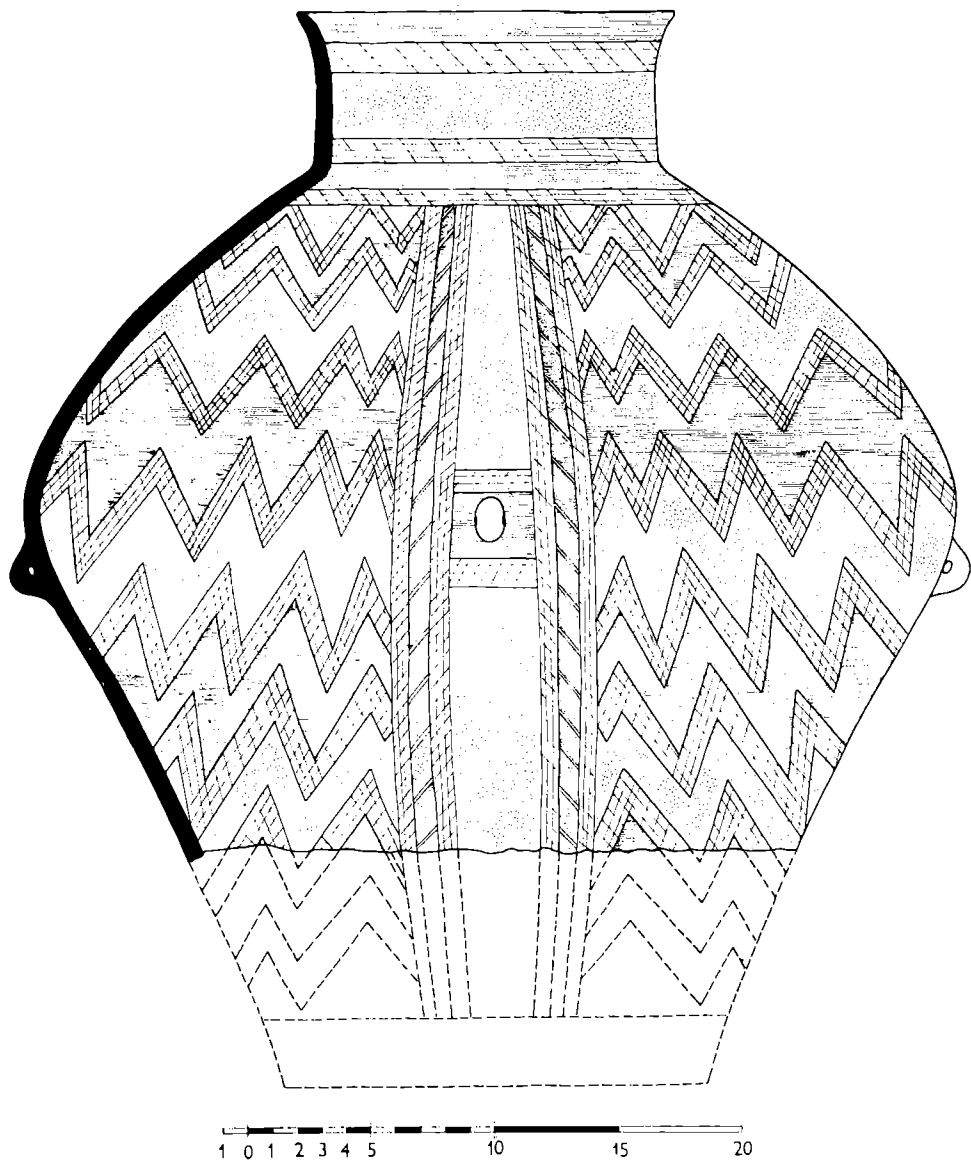
Tab. 106. Popůvky. Nemalované keramické tvary.

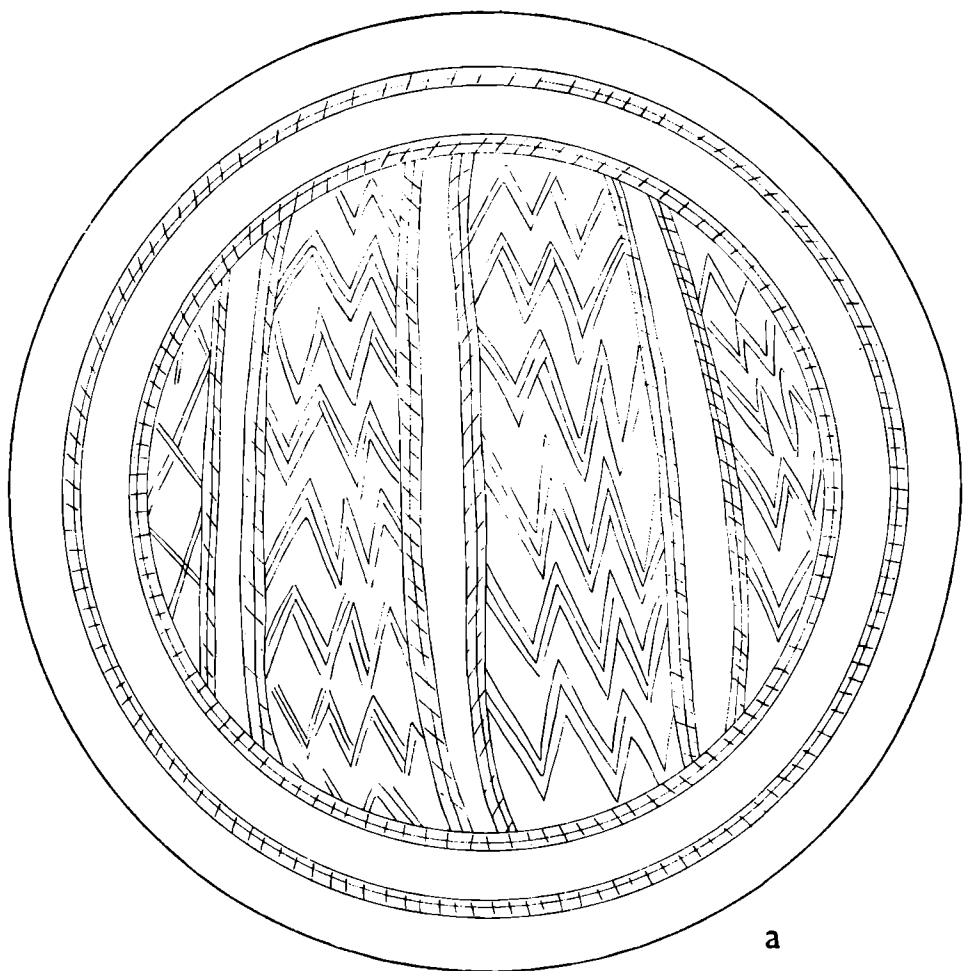
Tab. 107. Radostice. Výběr keramiky.

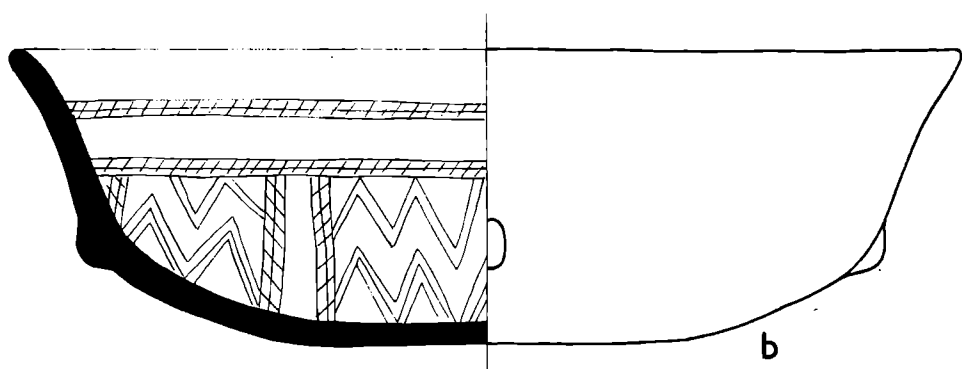
Tab. 108. Střelice, okr. Znojmo. Malovaný hrnec.

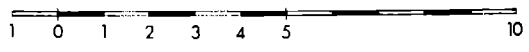
Tab. 109. Střelice, okr. Znojmo. Malovaná a rýsovaná keramika.

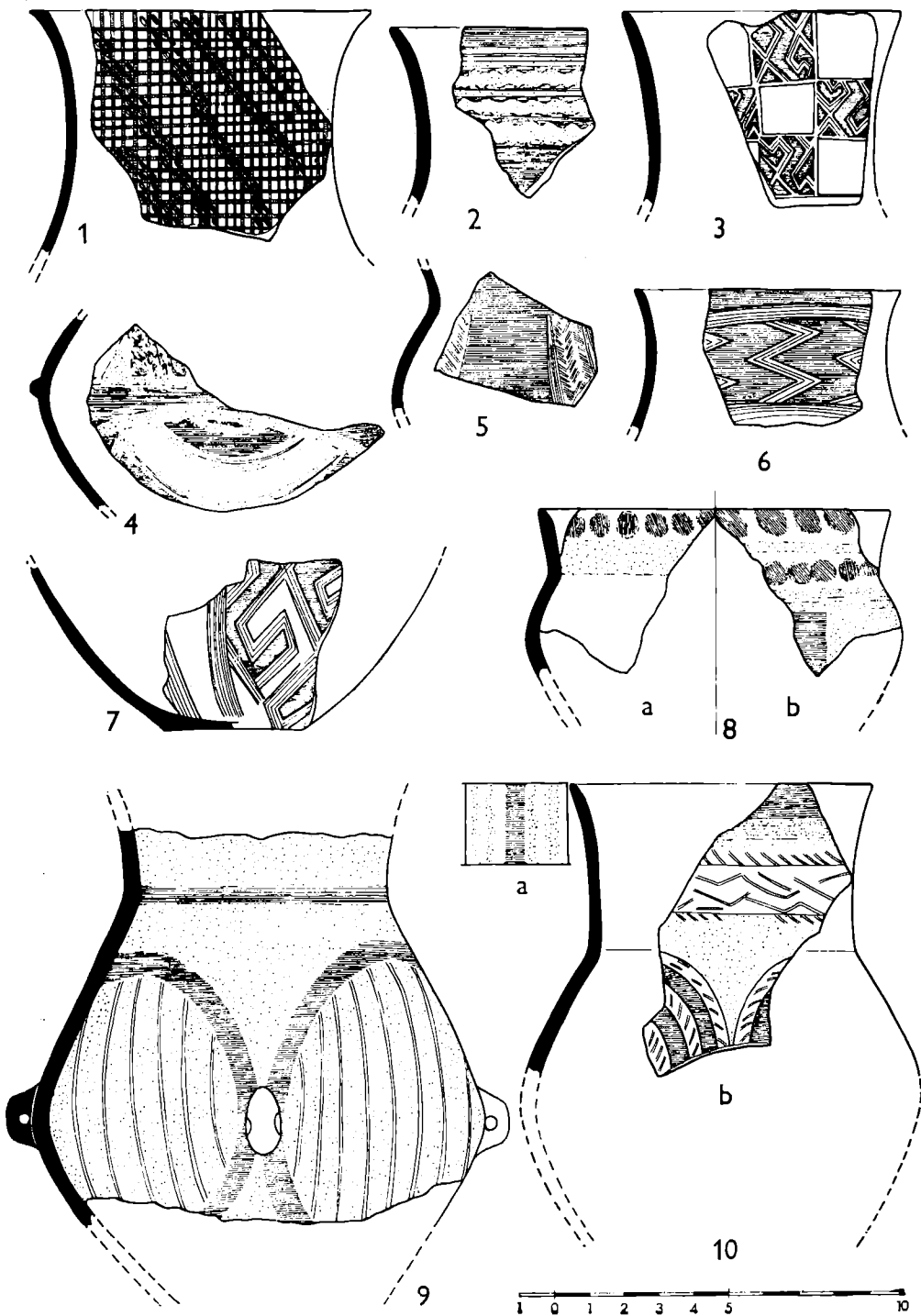
a

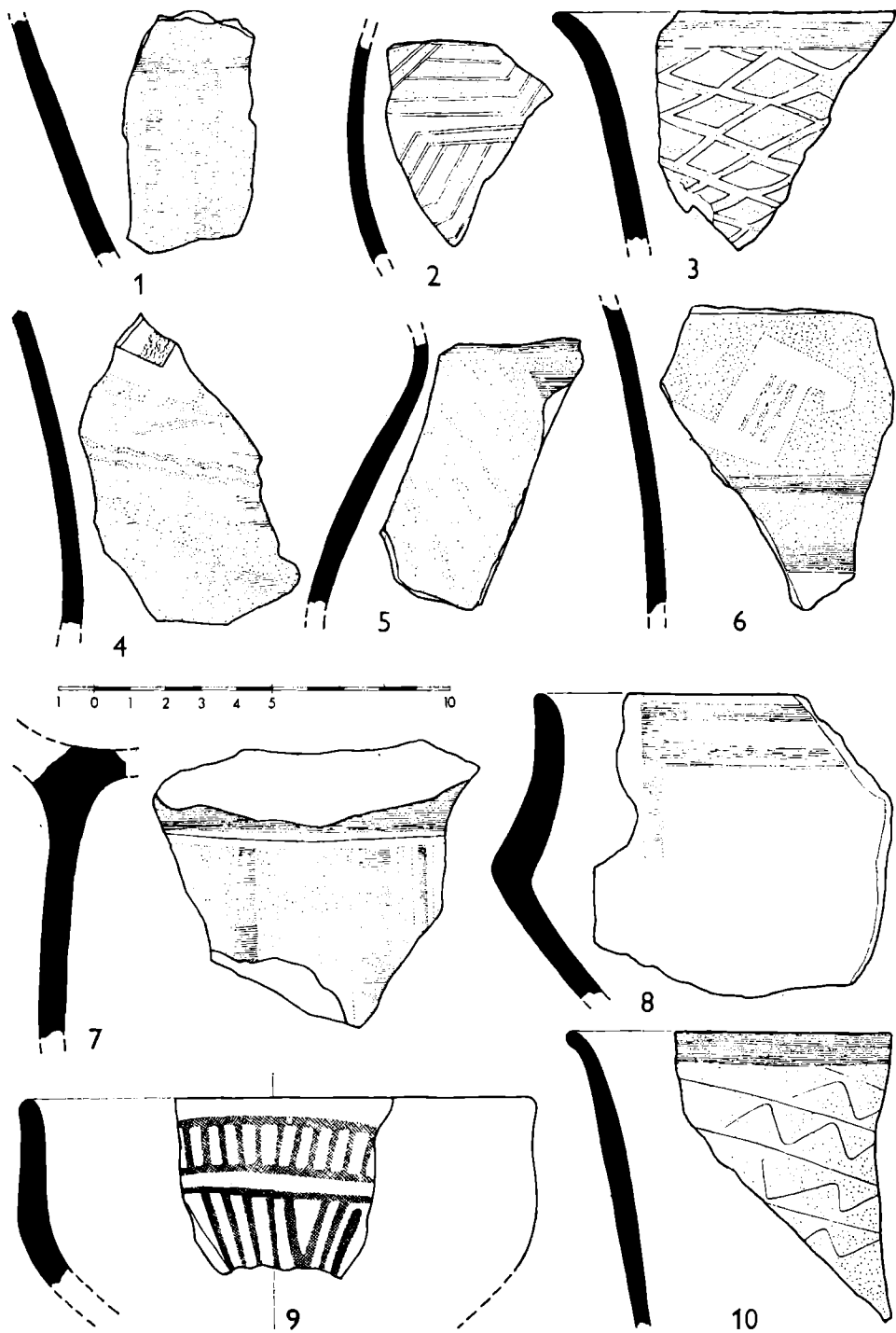
b

Tab. 110. Střelice, okr. Znojmo. Miska zdobená rýsováním.

Tab. 111. Střelice, okr. Znojmo. Fragmety zdobených pohárků.

Tab. 112. Vanovice. Výběr malované keramiky.